

83-93

КЗМ

Новый
Киньский
академический

Э. Р А С П Э

П Р Ы Г О Д Ы

МЮНХАУЗЕНА

83-93

р24

Э. РАСПЭ

~~82-93 = 91.72~~
~~Р 328~~

100 322

П Р Ы Г О Д Ы М Ю Н Х А У З Е Н А

З ілюстрацыямі
ГУСТАВА ДОРЭ

Для дзяцей пераказаў
К. ЧУКОЎСКІ

AZƏRB. MƏRKƏZİ
~~DEVLET KUTUPXANASI~~
INV: 5329

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БЕЛАРУСІ
МЕНСК * ДЗІЦЯЧАЯ ЛІТАРАТУРА * 1938

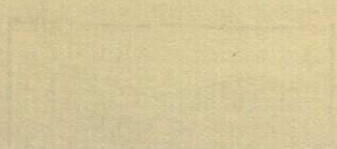
№ 100 322

Для дзяцей малодшага ўзросту

П Р Я К О Д
М О Н І Т О Р І Н Г

УНВ.
1954 г.

У С Т А Н О В І Ў
М О Н І Т О Р І Н Г

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ МАЛОДШАГА ЎЗРОСТУ
МОНІТОРЫНГ

САМЫ ПРАЎДЗІВЫ ЧАЛАВЕК НА ЗЯМЛІ

Маленькі дзядок з вялікім носам сядзіць наля
каміна і апавядае пра свае прыгоды.

Яго слухачы смяюцца яму проста ў вочы.

— Ай ды Мюнхаузен! Вось дык барон!

Але ён нават не глядзіць на іх.

Ён спакойна апавядае далей, як ён лётаў на
месяц, як ён жыў сярод трохногіх людзей, як яго
праглынула велізарная рыба, як у яго адарвалася
галава.

Аднойчы нейкі праезджы слухаў-слухаў яго ды
раптам закрычаў:

— Усё гэта выдумкі! Нічога гэтага не было,
пра што ты апавядаеш.

Дзядок насупіўся і важна адказаў:

— Тыя графы, бароны, князі і султаны, якіх я
меў гонар называць лепшымі сваімі прыцелямі,
заўсёды казалі, што я самы праўдзівы чалавек на
зямлі.

Навокал зарагаталі яшчэ мацней.

— Мюнхаузен — праўдзiвы чалавек! Ха-ха-ха!
Ха-ха-ха! Ха-ха-ха!

А Мюнхаузен, нiбы нiчога i не было, апавядаў аб тым, якое на галаве ў аленя вырасла цудоўнае дрэва.

— Дрэва?.. На галаве ў аленя?!

— Але. Вiшнёвае... I на дрэве вiшнi... Такiя сакавiтыя, салодкiя...

Усе гэтыя апавяданнi надрукаваны тут, у гэтай кнiзе. Прачытайце iх i мяркуюце самi, цi быў на зямлi чалавек больш праўдзiвы за барона Мюнхаузена.

Ч а с т к а п е р ш а я

КОНЬ НА СТРАСЕ

Я вьехаў у Расію верхам на кані.

Было гэта зімою. Ішоў снег.

Конь стаміўся і пачаў спатыкацца. Мне вельмі хацелася спаць. Я ледзь не падаў з сядла ад стомленасці. Але дарэмна шукаў я начлега: па дарозе не сустрэў я ніводнай вёскі.

Што было рабіць? Прышлося начаваць у адкрытым полі.

Навокал ні куста, ні дрэва. Толькі маленькі слупок тырчэў з-пад снегу.

Да гэтага слупка я сяк-так прывязаў свайго азябшага каня, а сам лёг тут-жа на снягу і заснуў.

Спаў я доўга, а калі прачнуўся, дык убачыў, што ляжу не на полі, а ў вёсцы, ці, праўдзівей кажучы, у невялікім гарадку: з усіх бакоў мяне акружаюць будынкі.

Што такое? Куды я трапіў? Як маглі гэтыя будынкі вырасці тут за адну ноч?

І куды падзеўся мой конь?

Доўга я не разумеў, што здарылася. Раптам чую знаёмае іржанне. Гэта іржэ мой конь.

Але дзе-ж ён?

Іржанне чуваць аднекуль зверху.

Я падымаю галаву, і што-ж!

Мой конь вісіць на страсе званіцы! Ён прывязаны да самага крыжа.

У адну хвіліну я зразумеў, у чым справа.

Учора вечарам увесь гэты гарадок з усімі людзьмі і будынкамі быў засыпан глыбокім снегам, і з яго тырчэў толькі крыж.

Я не ведаў, што гэта крыж, мне здалося, што гэта маленькі слупок, і я прывязаў да яго майго каня! А ўночы, пакуль я спаў, пачалася вялікая адліга, снег растаў, і я непрыкметна апусціўся на зямлю.

Але бедны мой конь так і астаўся там наверху, на страсе. Прывязаны да крыжа званіцы, ён не мог спусціцца на зямлю.

Што было рабіць?

Доўга не думаючы, я схопіў пісталет, метка прыцэліўся і трапіў проста ў вуздэчку, таму што я заўсёды быў выдатным стралком.

Вуздэчка разарвалася папалам.

Конь хутка спусціўся на зямлю.

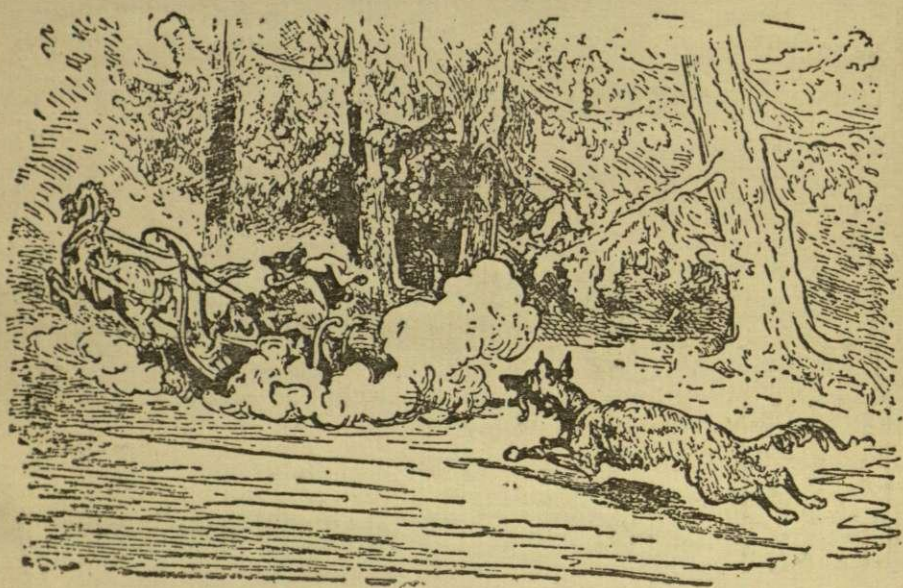
Я ўскочыў на яго і як вецер паімчаўся наперад.

ВОЎК, ЗАПРЭЖАНЫ Ё САНІ

Але хутка я ўбачыў, што зімою ехаць конна нязручна. Нуды лепш падарожнічаць у санях. Я купіў сабе вельмі добрыя сані і хутка паімчаўся па мяккім снягу.

Пад вечар я ўехаў у лес. Я пачаў ужо драмаць, як раптам пачуў трывожнае іржанне каня. Я азірнуўся і пры святле месяца ўбачыў страшэннага ваўка, які, разявіўшы зубастую ляпу, бег за маімі санямі.

Надзеі на тое, каб выратавацца ад ваўка, не было.

Я лёг на дно саней і ад страху заплюшчыў вочы.

Конь мой імчаўся, як звар'яцелы. Лясканне воўчых зубоў чулася ў мяне над самым вухам.

Але, на шчасце, воўк не звярнуў на мяне ніякай увагі.

Ён пераскочыў праз сані—проста ў мяне над галавою—і накінуўся на майго беднага каня.

За адну хвіліну задняя частка майго каня згінула ў яго пражорлівай ляпе.

Пярэдняя частка ад жаху і болю па-ранейшаму імчалася наперад.

Воўк уядаўся ў майго каня ўсё глыбей і глыбей.

Калі я апамятаўся, я схапіў бізун і, не трацячы ніводнай хвіліны, пачаў хвастаць ненажэрнага зверу.

Ён завуў ды рвануўся наперад.

Пярэдняя частка каня, яшчэ не з'едзеная ваўком, выпала з вупражы ў снег, і воўк апынуўся на яе месцы—у аглоблях і ў конскай збруі.

Вырвацца з гэтай збруі ён не мог, ён быў запрэжаны, як конь.

Я сцёбаў яго пугай, што было сілы.

Ён імчаўся наперад і наперад, цягнучы за сабою мае сані.

Мы імчаліся так хутка, што ўжо праз дзве-тры гадзіны ўехалі галопам у Пецербург.

Здзіўленыя пецербургскія жыхары натоўпамі выбягалі глядзець на героя, які замест каня запрог у свае сані лютага ваўка.

ІСКРЫ З ВАЧЭЙ

У Пецербургу мне жылося добра.

Я часта хадзіў на паляванне і цяпер з прыемнасцю ўспамінаю той вясёлы час, калі са мною амаль кожны дзень здаралася столькі цудоўных гісторый.

Адна гісторыя была вельмі пацешная.

Справа ў тым, што з акна маёй спальні была відаць велізарная сажалка, дзе вялося вельмі многа ўсялякай дзічыны.

Аднойчы раніцой, падышоўшы да акна, я заўважыў у сажалцы дзікіх качак.

Я схапіў стрэльбу і кулём вылецеў з дому.

Але ад спешкі, збягаючы па ўсходках, я стукнуўся галавою аб дзверы, ды так моцна, што з вачэй у мяне пасыпаліся іскры.

Гэта не спыніла мяне.

Я пабег далей. Вось нарэшце і сажалка. Нацэльваюся ў самую тлустую качку, хачу стрэліць— і, на маё няшчасце, заўважаю, што ў стрэльбе няма крэменя. А без крэменя нельга страляць.

Што рабіць? Пабегчы дахаты па крэмень?

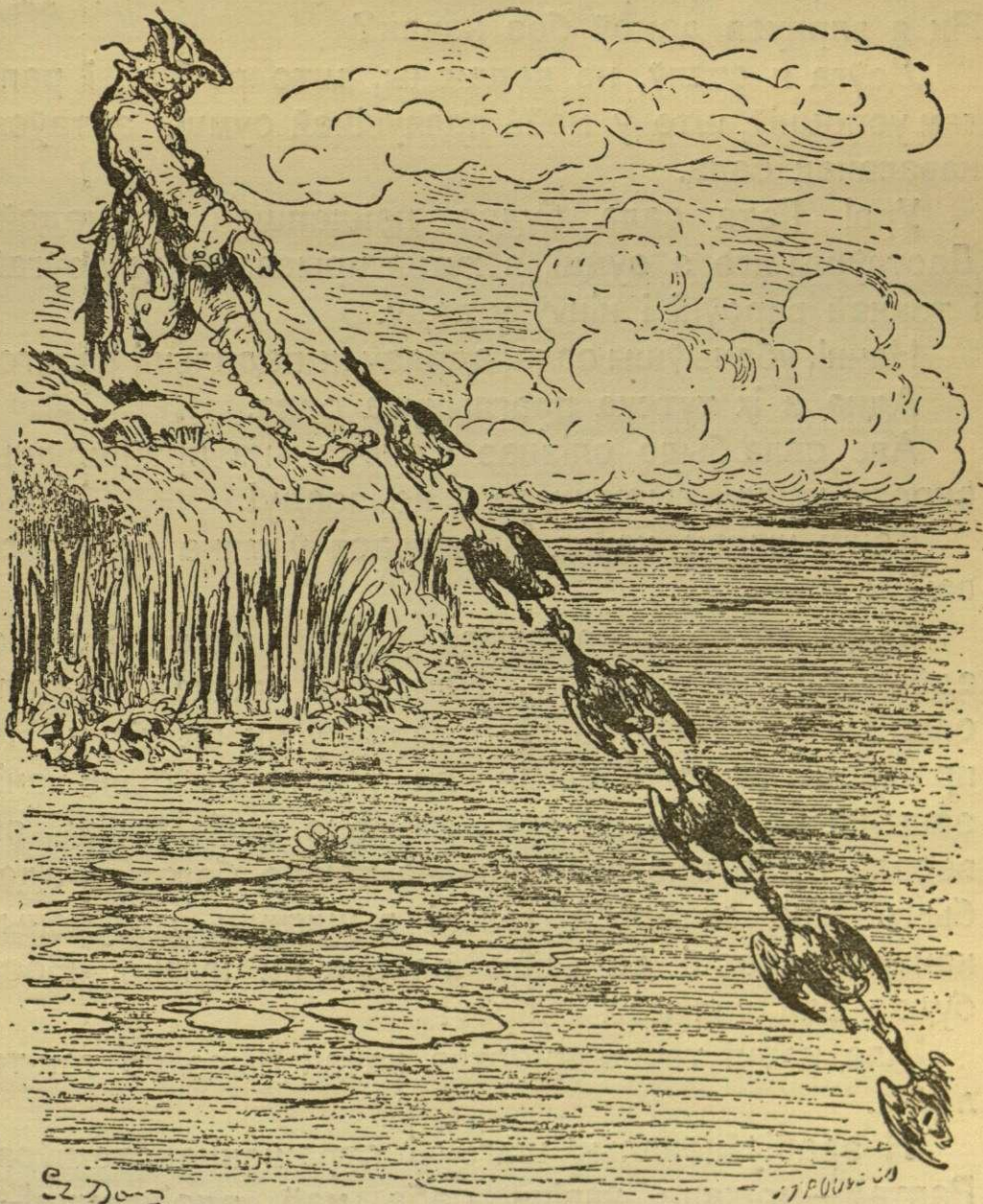
Але-ж, качкі могуць паляцець.

Засмучоны, я апусціў стрэльбу, праклінаючы ўсё на свеце, і раптам мне прышла ў галаву выдатная думка. **З** усяе сілы я ўдарыў сябе кулаком па праваму воку. **З** вока, вядома, так і пасыпаліся іскры, і порах у той-жа момант успыхнуў. Так! Порах успыхнуў, пачуўся стрэл, і я адразу забіў дзесяць найлепшых качак. Раю вам кожны раз, калі вы ўздумаеце раскласці агонь, здабываць з правага вока такія-ж іскры.

ДЗІЎНАЕ ПАЛЯВАННЕ

Між іншым, са мною былі і больш пацешныя выпадкі. Аднаго разу я прабыў на паляванні ўвесь дзень і пад вечар наткнуўся ў глухім лесе на нейкае вялікае возера, якое так і кішэла дзікімі качкамі. Ніколі яшчэ не бачыў я такога мноства качак!

На жаль, у мяне не асталася ніводнай кулі.

Другі на маім месцы збянтэжыўся-б, але я чалавек адважны і здагадлівы.

Я зрабіў руль з мае вопраткі і, кіруючы качкамі, хутка падляцеў да дому.

Але як спусціцца ўніз? Вельмі проста. Мая здагадлівасць дапамагла мне і тут. Я скруціў некаль-

нім качкам галовы, і мы сталі павольна апуснацца на зямлю.

Я трапіў якраз у комін маёй уласнай кухні! Наб вы толькі бачылі, як быў здзіўлен мой повар, калі я з'явіўся перад ім на камінку!

На шчасце, повар яшчэ не паспеў распаліць агонь.

КУРАПАТНІ НА ШОМПАЛЕ

О, здагадлівасць—вялікая рэч! Неяк мне здарылася адным стрэлам падстрэліць сем курапатак. Пасля гэтага нават ворагі мае не маглі не прызнаць, што я—першы стралок на ўсім свеце, што такога стралка, як Мюнхаузен, яшчэ ніколі не было!

Было гэта так.

Я варочаўся з паляван-
ня, патраціўшы ўсе свае
кулі. Раптам у мяне з-пад ног
вылецела сем курапатак. На-
нешне, я не мог дапусціць,
каб ад мяне ўцякла такая
слаўная дзічына.

Я набіў маю стрэльбу—
чым-бы вы думалі?—шомпа-
лам! Так, самым звычайным
шомпалам, гэта значыць жа-
лезнай круглай палачкай,
якою прачышчаюць стрэльбу!

Затым я падбег да кура-
патак, напалохаў іх і стрэліў.

Курапаткі ўзняліся адна за
адною, і мой шомпал праткнуў
адразу сем штук. Усе сем ку-
рапатак зваліліся ля маіх ног.

Я падняў іх і са здзіўлен-
нем убачыў, што яны—смажа-
ныя! Так, яны былі смажаныя! Ды іначай і быць не
магло: мой-жа шомпал моцна нагрэўся ад стрэлу,
і курапаткі, трапіўшы на яго, не маглі не сасма-
жыцца.

Я сеў на траву і тут-жа паабедаў з вялікім
апетытам.

ЛІСІЦА НА ІГОЛЦЫ

Так, здагадлівасць—самае галоўнае ў жыцці,
і не было на свеце чалавека больш здагадлівага
за барона Мюнхаузена.

Аднойчы ў рускім
непраходным лесе мне
трапілася чорнабурая
лісіца.

Скура гэтай лісіцы
была такая прыгожая,
што мне стала шкада
псаваць яе куляй або
шротам.

Не марудзячы ні
хвіліны, я дастаў кулю
з ствала і, набіўшы
стрэльбу зноў доўгай
шавецкай іголкай, стрэ-
ліў у гэту лісіцу. Лісіца
стаяла пад дрэвам і
іголка моцна прыбіла
яе хвост да ствала.

Я, не спяшаючыся,
падышоў да лісіцы і пачаў хвастаць яе бізуном.
Яна так ашалела ад болю, што—ці паверыце?—
выскачыла з сваёй скуры і ўцякла ад мяне голай.
А скура асталася мне цэлая, не папсаваная ні ку-
ляй, ні шротам.

СЛЯПАЯ СВІННЯ

Так, многа было са мною ўсялякіх дзіўных вы-
падаў!

Прабіраюся я аднойчы праз пушчу і бачу:
бяжыць дзікае парасё, зусім яшчэ маленькае, а за
парасём—вялікая свіння.

Я стрэліў, але прамахнуўся.

Куля маяпраляцела якраз паміж парасём і свіннёй. Парасё завішчэла і шмыгнула ў лес, а свіння асталася на месцы, як укопаная.

Я здзівіўся: чаму і яна не ўцякае ад мяне? Але, падышоўшы бліжэй, я зразумеў, у чым справа.

Свіння была сляпая і не бачыла дарогі. Яна магла гуляць па лясах, толькі трымаючыся за хвосцік свайго парасяці.

Мая куля разарвала гэты хвосцік. Парасё ўцякло, а свіння, астаўшыся без яго, не ведала, куды ёй ісці. Бездапаможна стаяла яна, трымаючы ў зубах кавалак хвосціка.

Тут мне прышла ў галаву бліскучая думка. Я схапіў гэты хвосцік і павёў свінню да сябе на кухню. Бедная сляпая пакорліва ішла ўслед за мною, думаючы, што яе па-ранейшаму вядзе парасё!

Так, я павінен паўтарыць яшчэ раз, што здагадлівасць вялікая рэч!

ЯК Я ЗЛАВІЎ КАБАНА

Другім разам мне трапіўся ў лесе дзікі кабан. Справіцца з ім было шмат цяжэй. У мяне нават стрэльбы з сабою не было.

Я кінуўся ўцякаць, але ён паімчаўся за мною, як шалёны, і канешне пракалоў-бы мяне сваімі ікламі, калі-б я не схаваўся за першы трапіўшы на вочы дуб.

Кабан зразбегу наляцеў на дуб, і яго іклы так глыбока ўеліся ў камель дрэва, што ён не мог дастаць іх адтуль.

— Ага, папаўся, галубчык!— сказаў я, выходзячы з-за дуба.— Пачакай-жа! Цяпер ты ад мяне не ўцячэш!

І, узяўшы камень, я пачаў яшчэ глыбей забіваць у дрэва вострыя іклы, каб кабан не мог вызваліцца, а потым звязаў яго моцнай вяроўнай і, узяўшы на воз, з урачыстасцю павёз да сябе дамоў.

Ото-ж здзіўляліся іншыя паляўнічыя: яны і ўявіць сабе не маглі, што такога лютага звера можна злавіць жывым, не патраціўшы ніводнага набоя.

НЕЗВЫЧАЙНЫ АЛЕНЬ

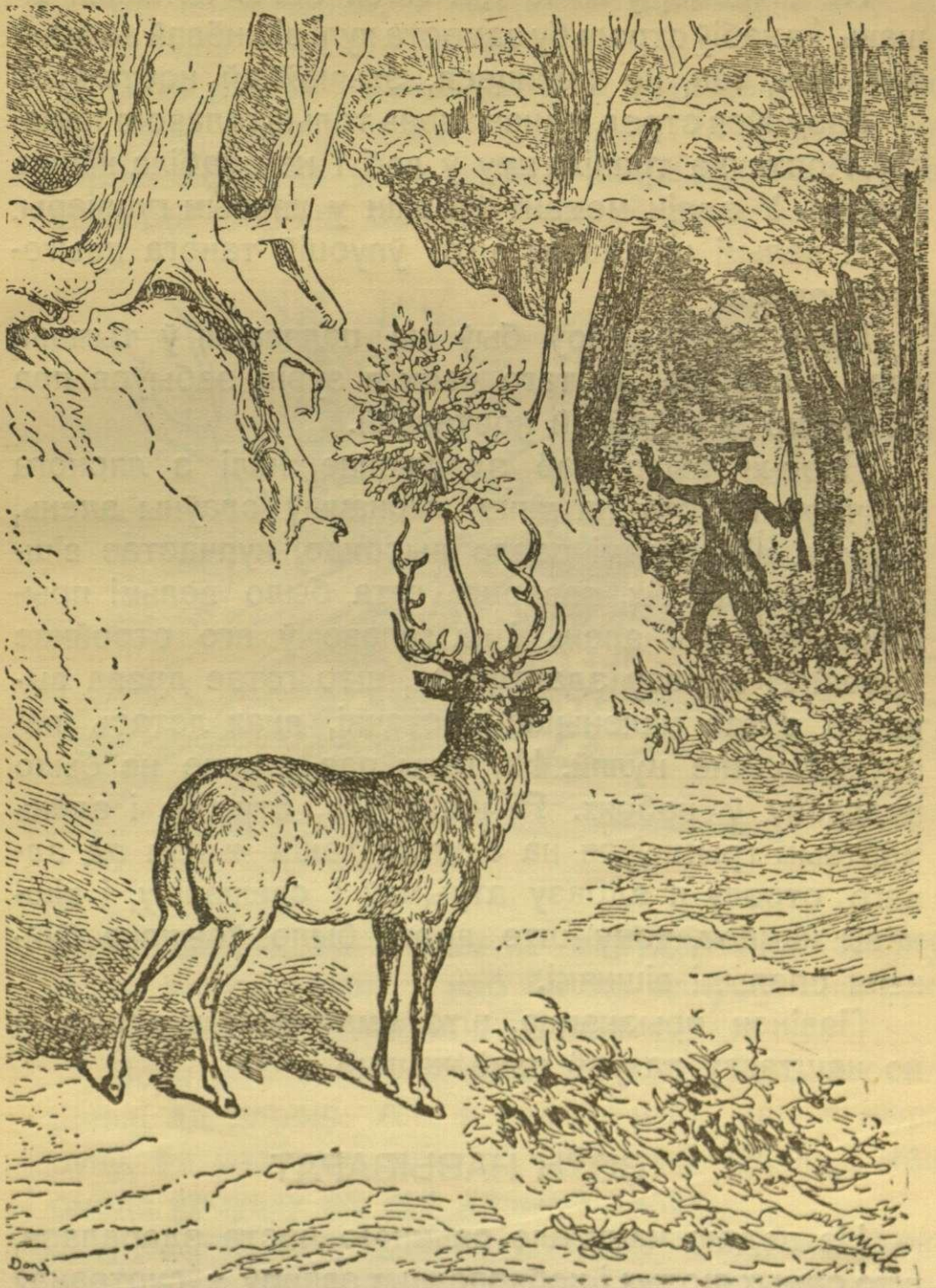
Між іншым, са мною здараліся цуды яшчэ большыя.

Іду я неяк па лесе і частуюся салодкімі, сакавітымі вішнямі, якія купіў па дарозе.

І раптам проста перада мною—алень! Стройны прыгожы, з велізарнымі галіністымі рагамі!

А ў мяне, як на ліха, ні аднае кулі.

Алень стаіць і глядзіць сабе спакойна на мяне нібы ведае, што ў мяне стрэльба не набіта.

На щасце, у мяне асталося яшчэ некалькі вішань, і я набіў стрэльбу заместа кулі вішнёвай костачкай. Так, так, не смейцеся, звычайнай костачкай.

Раздаўся стрэл, аднак алень толькі галавою памаўтаў. Костачка трапіла яму ў лоб і не зрабіла ніякае шкоды. У адзін момант ён знік у лясным гушчары.

Я вельмі шкадаваў, што ўпусціў такога прыгожага звера.

Праз год я зноў быў на паляванні ў тым-жа лесе. Канешне, да таго часу я зусім забыўся пра гісторыю з вішнёвай костачкай.

Якое-ж было маё здзіўленне, калі з ляснога гушчару проста на мяне выскачыў слаўны алень, у якога між рагамі расло высокае, купчастае вішнёвае дрэва! Ах, паверце, гэта было вельмі прыгожа: стройны алень і на галаве ў яго стройнае дрэва! Я адразу здагадаўся, што гэтае дрэва вырасла з тае маленькае костачкі, якая летась паслужыла мне куляй. На гэты раз у мяне не было недахопу ў набоях. Я нацэліўся, стрэліў, і алень мёртвым грывнуўся на зямлю. Такім чынам ад аднаго стрэлу я адразу атрымаў і свежаніну, і вішнёвы кампот, таму што дрэва было ўсыпана буйнымі спелымі вішнямі.

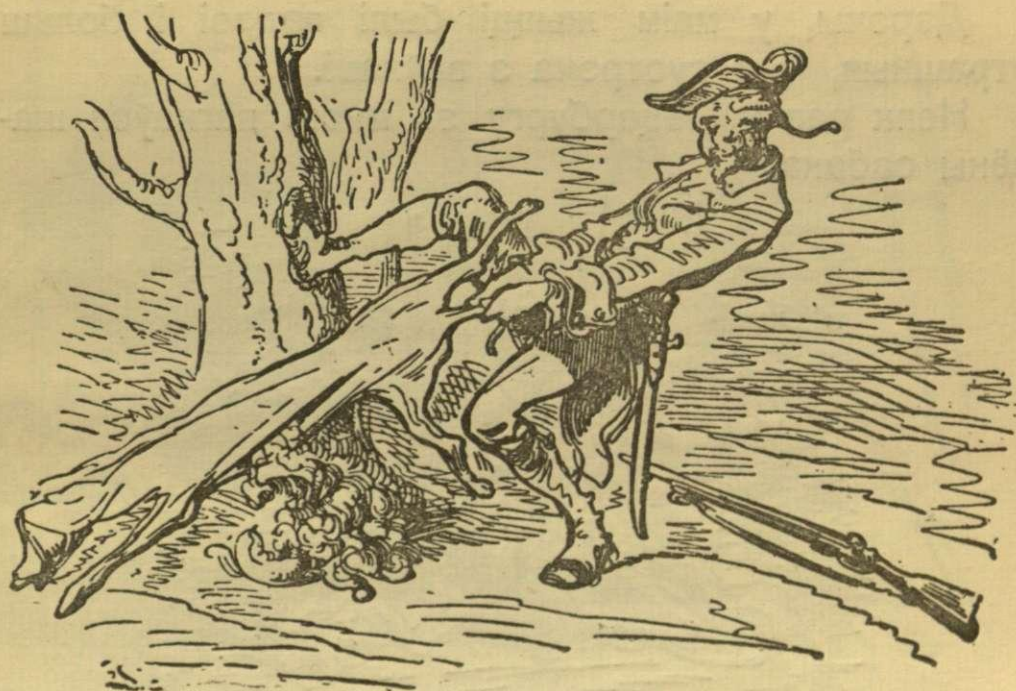
Павінен прызнацца, што смачнейшых вішань я не каштаваў за ўсё сваё жыццё.

ВОЎК НАВЫВАРАТ

Не ведаю чаму, але са мною часта здаралася, што самых лютых і небяспечных звяроў я сустракаў у такую хвіліну, калі быў няўзброены і бездапаможны.

Іду неяк лесам, а насустрач мне ваўчышча. Ра-
зявіў ляпу і проста на мяне.

Што рабіць? Уцякаць? Але воўк ужо накінуўся
на мяне, зваліў з ног і зараз-жа перагрызе мне
горла. Другі на маім месцы спалохаўся-б, але вы
ведаеце барона Мюнхаузена! Я рашучы, здагад-

лівы і смелы. Ні хвіліны не марудзячы, я засунуў
кулак воўку ў ляпу і, каб ён не адкусіў мне руку,
усоўваў яе ўсё глыбей і глыбей.

Воўк раз'юшана глядзеў на мяне. Вочы яго блі-
шчэлі ад злосці. Але я ведаў, што, калі я вырву
руку, ён разарве мяне на дробныя часткі, і таму
смела ўсоўваў яе ўсё далей і далей.

І раптам мне прышла ў галаву цудоўная думка:
я ўхапіўся за воўчыя ўнутранасці, моцна тузануў
іх і вывернуў ваўка як рукавіцу навыварат.

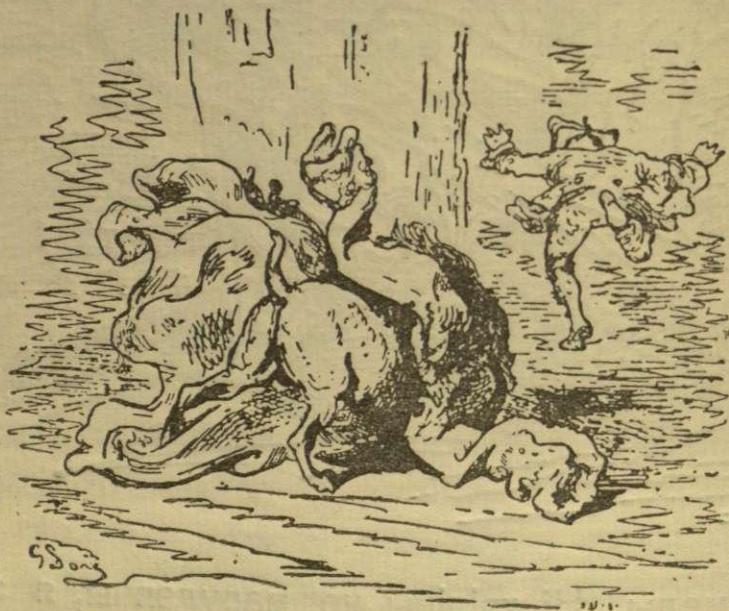
Зразумела, што пасля такой аперацыі ён мёртвы ўпаў да маіх ног.

Я пашыў з яго скуры добрую цёплую куртку, і, калі вы не верыце мне, ахвотна пакажу яе вам.

ШАЛЁНАЯ ФУТРА

Дарэчы, у маім жыцці былі падзеі і больш страшныя, чым сустрэча з ваўкамі.

Неяк раз у Пецярбургу за мною пагнаўся шалёны сабака.

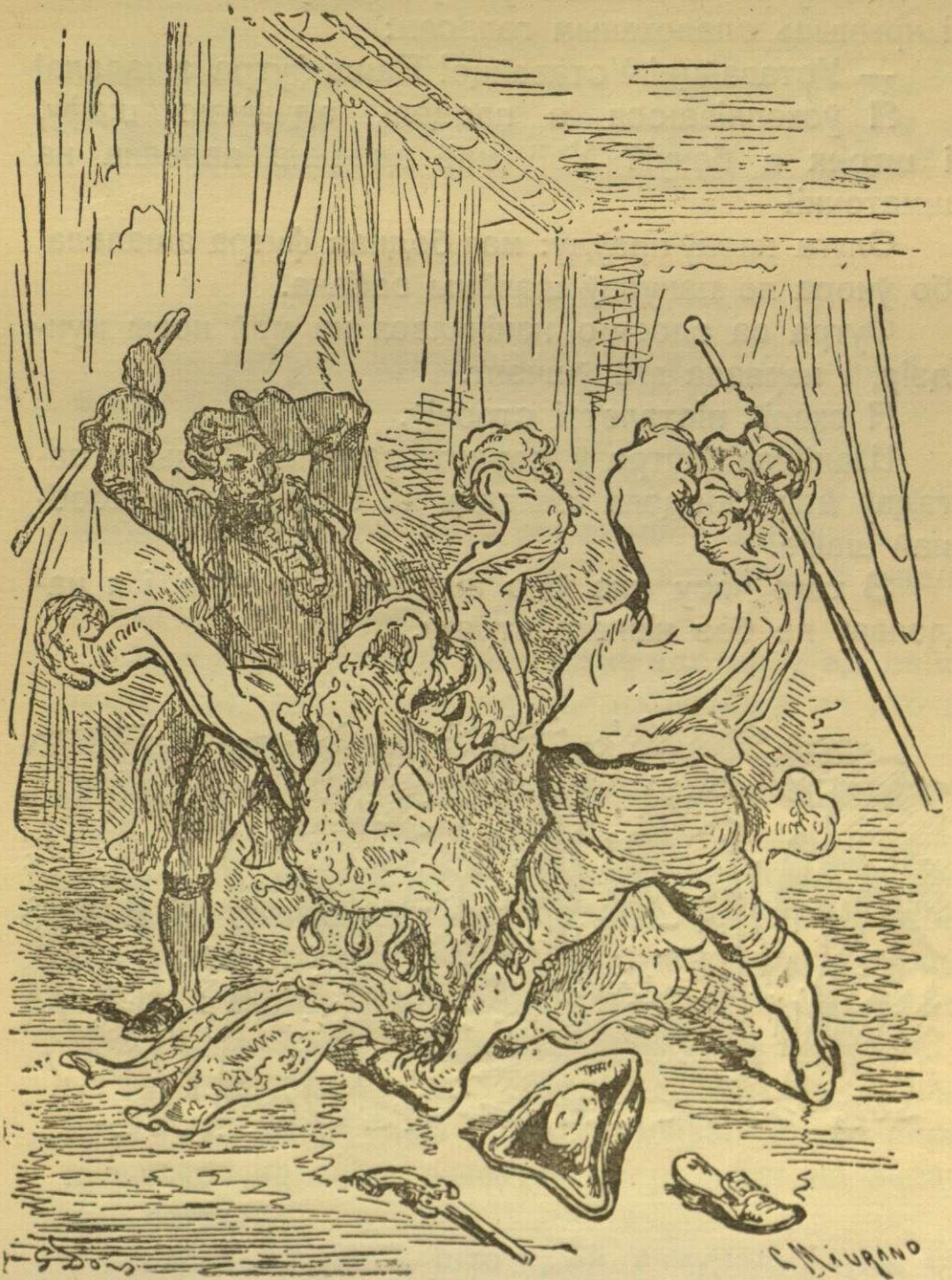

Я кінуўся ад яго наўцёні.

Але на плячах у мяне была цяжкая футра, якая перашкаджала бегчы.

Я скінуў яе набягу, ускочыў у дом і зачыніў за сабою дзверы. Футра так і асталася на вуліцы.

Шалёны сабака накінуўся на футру і пачаў кусаць яе са злосцю. Мой слуга выбег з дому, падняў футру і павесіў яе ў той шафе, дзе вісела ўсё маё адзенне.

C. MIRANO

Назаўтра раненька слуга ўбягае ў маю спальню і крычыць спалоханым голасам:

— Уставайце! Уставайце! Ваша футра ашалела!
Я ўсхопліваюся з пасцелі, адчыняю шафу, і што-ж я бачу!? Усё маё адзенне парвана на шматочкі!

Слуга казаў праўду: мая бедная футра ашалела, бо ўчора яе пакусаў шалёны сабака.

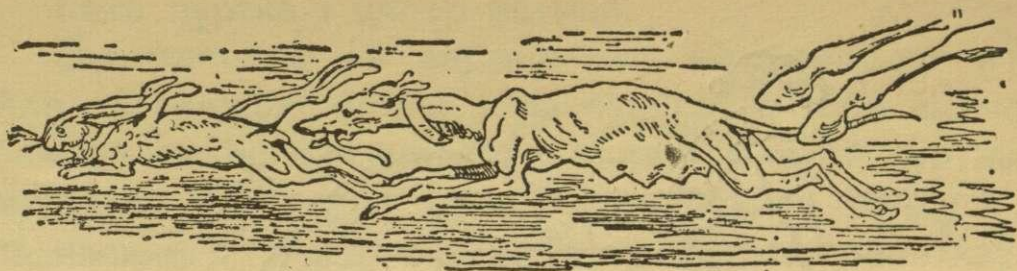
Футра са злосцю накінулася на мой новы мундзір, і парвала яго ўшчэнт.

Я схапіў пісталет і стрэліў.

Шалёная футра ў момант заціхла. Тады я загадаў маім людзям звязаць яе і павесіць у асобнай шафе.

З таго часу яна ўжо нікога не кусала, і я надзяваў яе без ніякага страху.

ВАСЬМІНОГІ ЗАЯЦ

Так, нямала цудоўных гісторый здарылася са мною ў Расіі!

Аднойчы я гнаўся за незвычайным зайцам.

Заяц быў на дзіва быстраногі. Бяжыць усё наперад і наперад—і хоць-бы прысеў адпачыць.

Два дні я гнаўся за ім, не злазячы з сядла, і ніяк не мог дагнаць яго.

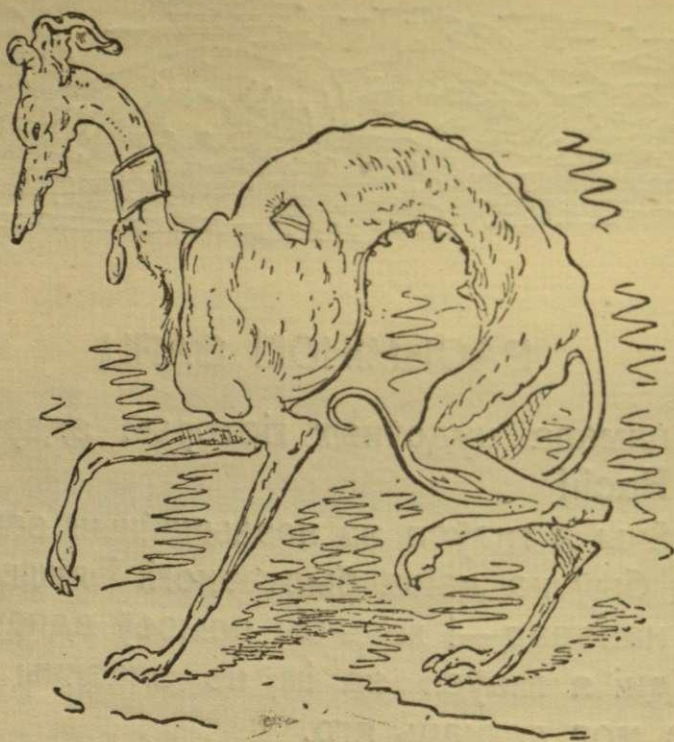
Мой верны сабака Дыянка не адставаў ад зайца ні на шаг, але я ніяк не мог наблізіцца да яго на адлегласць стрэлу.

На трэці дзень мне ўсё-такі ўдалося падстрэліць гэтага праклятага зайца.

Як толькі ён упаў на траву, я саскочыў з каня і кінуўся разглядаць яго. Уявіце сабе маё здзіўленне, калі я ўбачыў, што ў гэтага зайца, акрамя яго звычайных ног, былі яшчэ запасныя. У яго было чатыры нагі на жываце і чатыры на спіне!

Так, на спіне ў яго былі добрыя вынослівыя ногі! Калі ніжнія ногі ў яго стомліваліся, ён перакульваўся на спіну жывацом уверх і бег на запасных нагах.

Нічога дзіўнага, што я, як ачмурэлы, трое сутак ганяўся за ім!

ЦУДОЎНАЯ КУРТКА

На жаль, даганяючы восьміногага зайца, мой верны сабана так стаміўся ад трохдзённай пагоні, што кінуўся на зямлю і праз гадзіну памёр.

Я ледзь не заплакаў ад гора і, каб захаваць памяць аб сваім памёршым сабану, загадаў пашыць сабе з яго скуры паляўнічую куртку.

З таго часу мне ўжо не трэба было ні стрэльбы, ні сабані.

Кожны раз, калі я бываю ў лесе, мая куртка так і цягне мяне туды, дзе хаваецца воўк або заяц.

Калі я падыходжу да дзічыны на адлегласць стрэлу, ад курткі адрываецца гузік і, як куля, ляціць проста ў звер! Звер падае на месцы, забіты дзіўным гузікам!

Гэта куртка і цяпер на мне.

Вы, здаецца, не верыце мне, вы ўсміхаецеся? Але паглядзіце сюды і вы паверыце: хіба вы не бачыце сваімі вачыма, што цяпер на маёй куртцы асталося ўсяго два гузікі? Калі я зноў пайду на паляванне, я прышыю да яе не менш трох дзесяткаў.

Ото будуць зайздросціць мне другія паляўнічыя!

КОНЬ НА СТАЛЕ

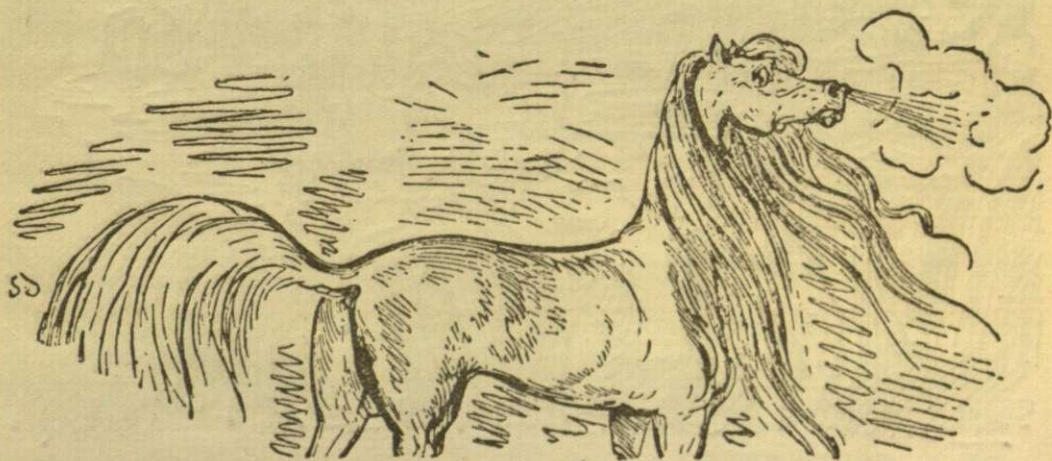
Я, здаецца, яшчэ нічога не раскажываў вам пра сваіх коней?

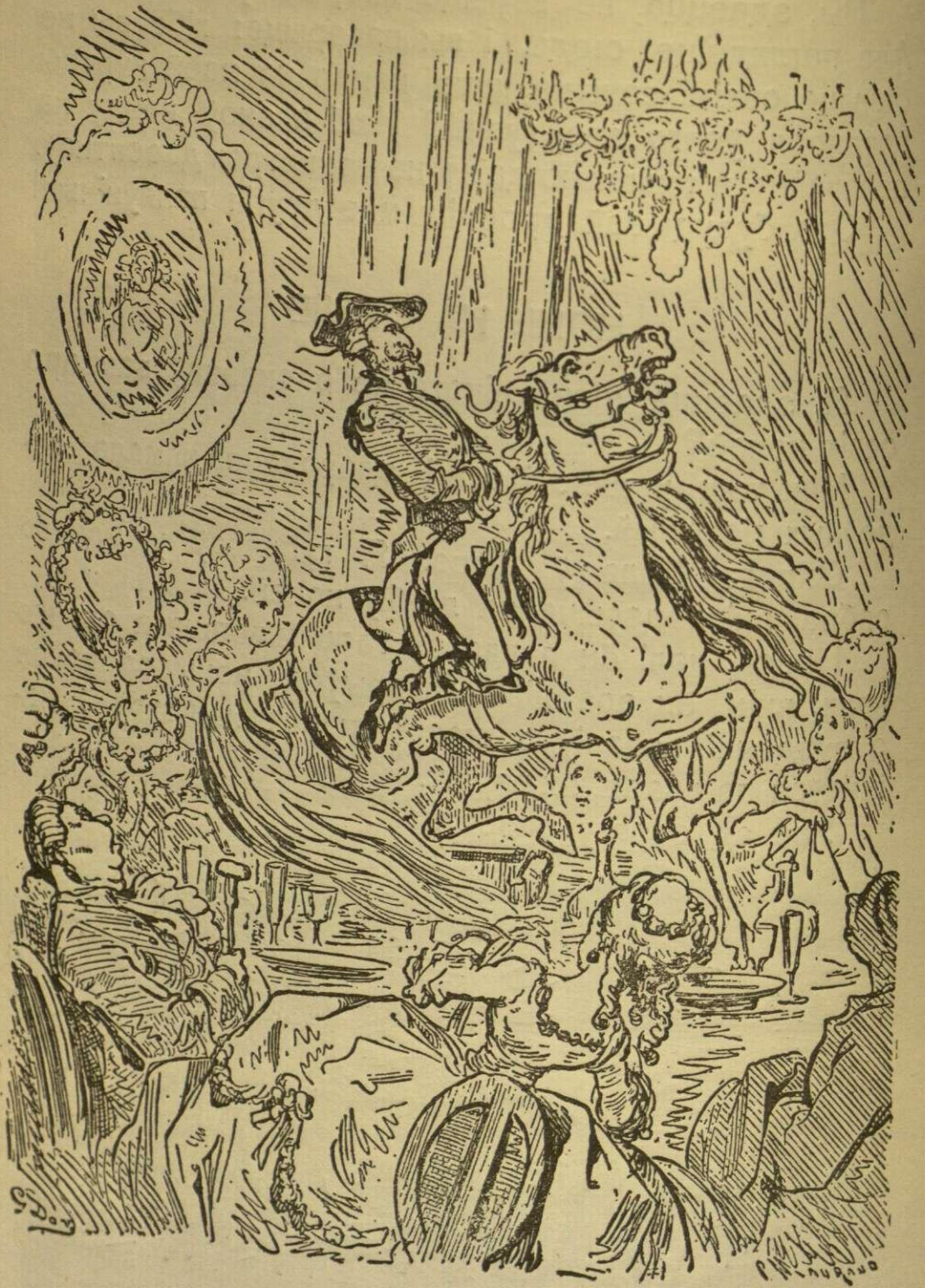
Між тым у мяне і з імі здаралася нямала цудоўных гісторый.

Справа была ў Літве. Я гасцяваў у аднаго сябра, які надзвычайна любіў коней.

І вось, калі ён паказваў гасцям лепшага свайго каня, якім ён асабліва ганарыўся, конь сарваўся з вуздэчкі, зваліў з ног чатырох канюхоў і памчаўся па дварэ, як вар'ят.

Усе ад страху разбегліся.

Не знайшлося ні аднаго смялякі, які адважыўся-б падысці да раз'юшанай жывёлы.

Толькі я адзін быў спакойны, бо, маючы дзіўную адвагу, я з дзяцінства ўмею ўціхаміраваць самых дзікіх коней.

У момант я ўскочыў на каня і тут-жа ўціхамірыў яго. Ён адразу адчуў маю дужую руку і стаў слушацца мяне, нібы малое дзіця. З урачыстасцю аб'ехаў я ўвесь двор, і раптам мне захацелася паказаць свой спрыт дамам, якія сядзелі за чайным сталом. Як-жа гэта зрабіць? Вельмі проста! Я накіраваў каня к акну і, як вихор, уляцеў у сталовую.

Дамы спачатку вельмі спалохаліся. Але я прымусіў жарабца ўскочыць на чайны стол і так спрытна прагарцаваў сярод чарак і шклянак, што не разбіў ніводнае чаркі, ніводнага самага маленькага сподачка.

Гэта вельмі спадабалася дамам, яны пачалі смяяцца і пляскаць у далоні, а мой таварыш, зачараваны маім дзіўным спрытам, прасіў мяне ўзяць гэтага цудоўнага каня ў падарунак.

Я быў вельмі рад яго падарунку, таму што збіраўся на вайну і даўно шукаў сабе скакуна.

Праз гадзіну я ўжо імчаўся на новым кані ў кірунку да Турцыі, дзе ў той час адбывалася вайна.

ПОЎКАНЯ

На вайне я, канешне, вызначаўся надзвычайнай адвагай і першы налятаў на ворага.

Аднойчы пасля заўзятай бойкі з туркамі мы захапілі ворагаву крэпасць. Я першы ўварваўся ў яе,

і, прагнаўшы з крэпасці ўсіх туркаў, прымчаўся да студні—напаіць разгарачонага каня. Конь піў і ніяк не мог сцішыць сваю смагу. Прайшло некалькі гадзін, а ён усё не адгінаўся ад студні. Што за цуда! Я быў здзіўлены. Але раптам за мною пачуўся незразумелы плеск.

Я паглядзеў назад і ад здзіўлення ледзь не зваліўся з сядла.

Выявілася, што ўся задняя частка майго каня была адрэзана начыста, і вада, якую ён піў, адразу-ж вылівалася ззаду, не затрымліваючыся ў яго ў жываце. Ад гэтага за маёю спіною ўтварылася велізарнае возера. Я быў ашаломлены. Што за праява!

Але вось прымчаўся да мяне адзін з маіх салдат, і загадка мігам высветлілася.

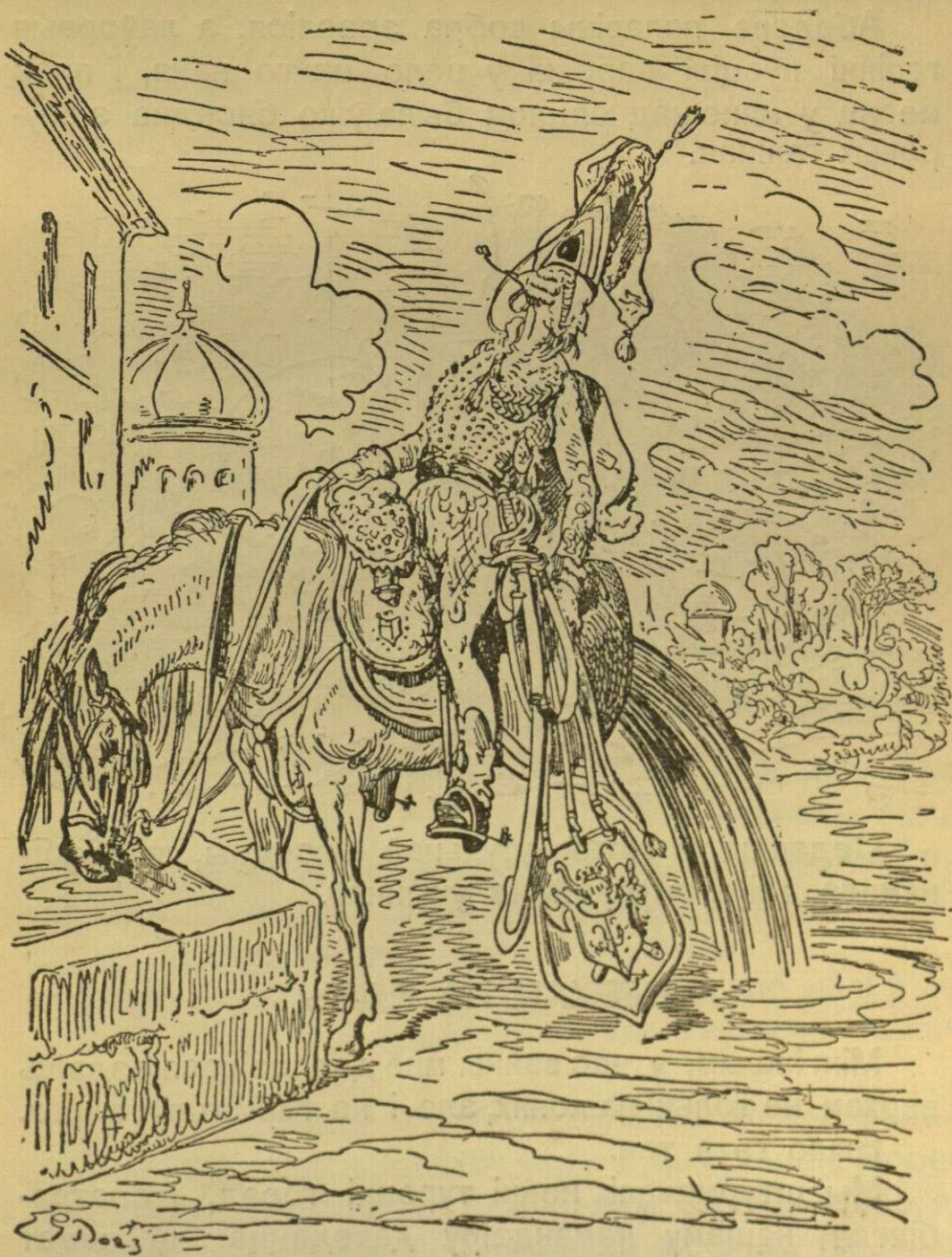
Калі я гнаўся за ворагамі і ўварваўся ў вароты іхняй крэпасці, туркі якраз у тую хвіліну зачынілі гэтыя вароты і адрэзалі заднюю палавіну майго каня. Нібы расеклі яго папалам! Гэтая задняя палавіна некаторы час аставалася недалёка ад варот, брыкаючыся і разганяючы туркаў ударамі напытоў, а потым паімчалася на суседні луг.

— Яна там пасецца і цяпер!—паведаміў мне салдат.

— Пасецца? Не можа быць!

— Паглядзіце самі.

Я паімчаўся на прэдняй палавіне каня на луг. Там я сапраўды знайшоў заднюю палавіну каня. Яна спакойна пасвілася на зялёнай палянцы. Я раз-жа паслаў па ваеннага ўрача, і ён, доўга не думваючы, сшыў абедзве палавіны майго каня

тонкімі лаўровымі дубцамі, бо нітак у яго пад рукамі не было.

Абедзве палавіны добра зрасліся, а лаўровыя галінкі пусцілі карэнні ў цэле майго каня, і праз месяц у мяне над сядлом была ўжо бяседна з лаўровых галінак.

Седзячы ў гэтай утульнай бяседцы, я зрабіў нямала дзіўных геройскіх учынкаў.

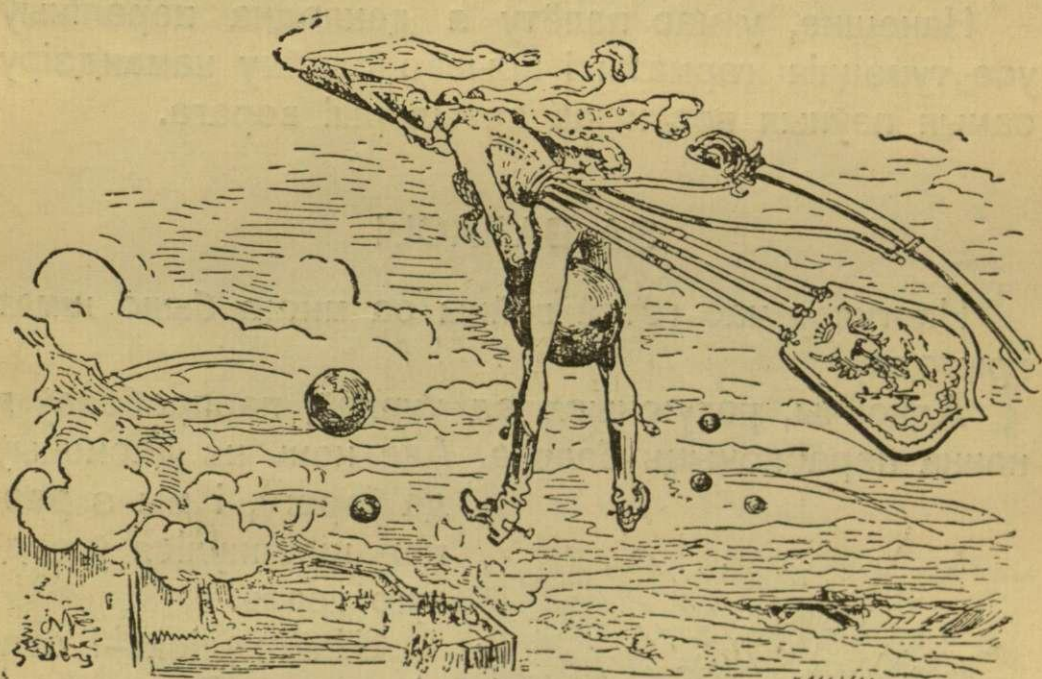
ВЕРХАМ НА ЯДРЫ

Між іншым, у час вайны мне даводзілася ездзіць верхам не толькі на конях, але і на гарматных ядрах.
Было гэта так.

Мы штурмавалі нейкі турэцкі горад, і спатрэбілася нашаму камандзіру даведацца, ці шмагу у тым горадзе гармат.

Але ва ўсёй нашай арміі не знайшлося смялякі, які згадзіўся-б непрыкметна прабрацца ў варожы лагер.

Самым адважным аказаўся я.

Я стаў побач з велізарнай гарматай, якая смаліла па турэцкаму гораду, і, калі з гарматы вылецела ядро, я ўскочыў на яго верхам і хвацка паімчаўся наперад. Усе ў адзін голас усклікнулі:

— Брава, брава, барон Мюнхаузен!

Спачатку я ляцеў з прыемнасцю, але калі ў далечыні паказаўся горад нашых ворагаў, мяне ахапілі трывожныя думкі.

— Гм!—сказаў я сабе.—Уляцець то ты, бадай, уляціш, але ці ўдасца табе адтуль выбрацца? Ворагі не будуць цацкацца з табою, яны схопяць цябе, як шпіёна, і павесяць на бліжэйшай вісельні. Не, мілы Мюнхаузен, трэба табе вяртацца, пакуль не позна!

У гэтую хвіліну каля мяне пралятала сустрэчае ядро, пушчанае туркамі ў наш лагер.

Доўга не думаючы, я перасеў на яго і, як нічога такога і не здарылася, паімчаўся назад.

Канешне, у час палёту я дакладна пералічыў усе турэцкія гарматы і прывёз свайму камандзіру самыя пэўныя весткі аб артылерыі ворага.

ЗА ВАЛАСЫ

Наогул у час гэтай вайны са мною было шмат прыгодаў.

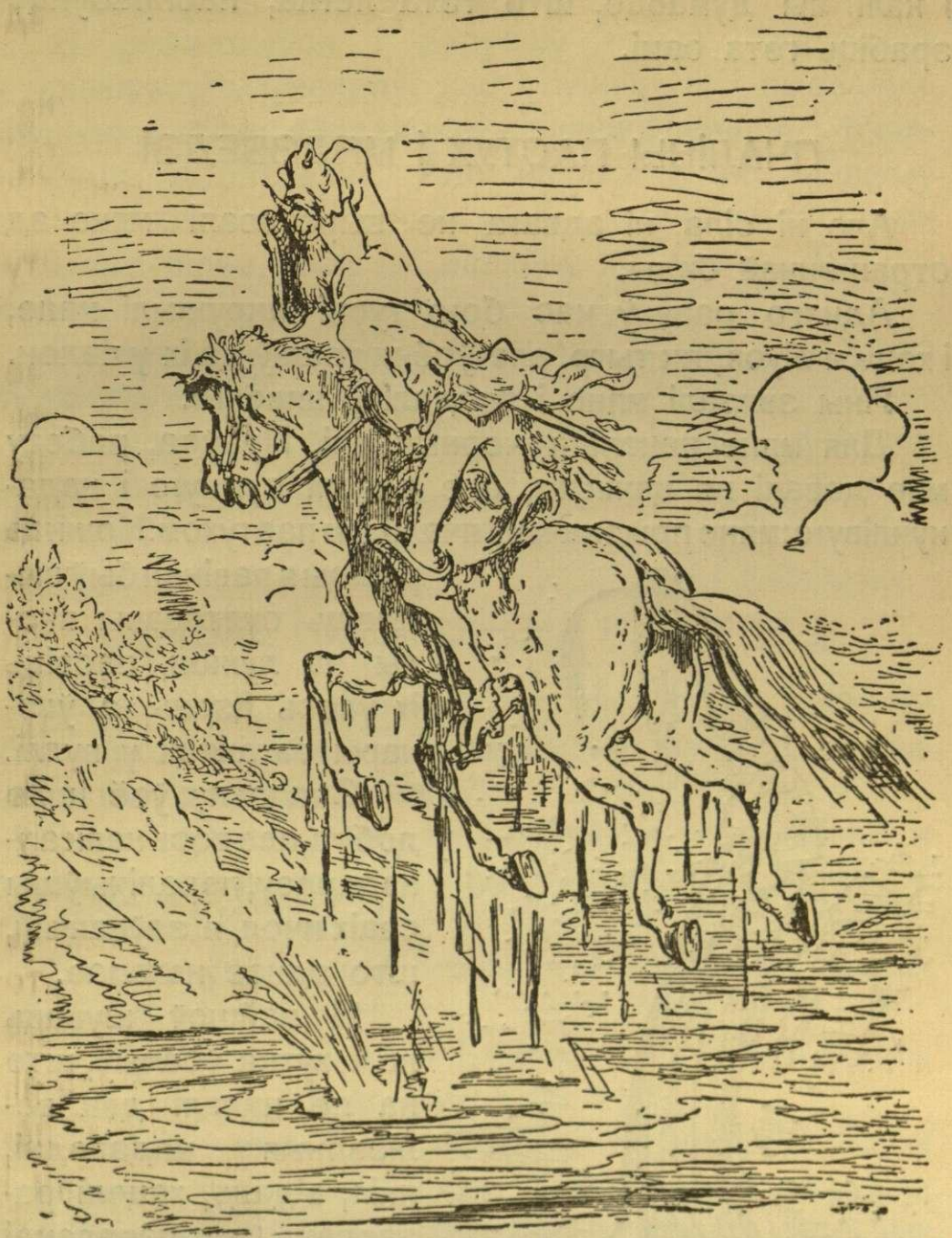
Аднойчы, ратуючыся ад туркаў, паспрабаваў я конна пераскочыць балота. Але конь не даскочыў да берагу, і мы з размаху шлёпнуліся ў рэдкую грязь.

Шлёпнуліся—і сталі тануць. Ратунку не было.

Балота з страшэннай хуткасцю зацягвала нас глыбей і глыбей. Вось ужо ўсё тулава майго каня схавалася ў смярдзючай гразі, вось ужо і мая галава пачала апускацца ў балота, і адтуль тырчыць толькі касічка майго парыка.

Што было рабіць? Мы канешне загінулі-б, калі-б не дзіўная сіла маіх рук. Я страшэнны сілач. Схапіўшы сябе за гэту касічку, я з усяе сілы тузануў угару і без вялікай натугі выцягнуў з балота і сябе і свайго каня, якога моцна ашчарэпіў сваімі нагамі, як абцугамі.

Так, я выцягнуў з балота і сябе, і свайго каня, і калі вы думаеце, што гэта лёгка, паспрабуйце зрабіць гэта самі.

ПЧАЛІНЫ ПАСТУХ І МЯДЗВЕДЗІ

Але ні сіла, ні адвага не выратавалі мяне ад страшэннай бяды.

Аднаго разу ў час бою туркі акружылі мяне, і хоць я біўся, як тыгр, але ўсё-ж трапіў да іх у палон. Яны звязалі мяне і прадалі ў няволю.

Для мяне пачаліся чорныя дні. Праўда, работу мне давалі не цяжкую, але даволі сумную і наданучліваю: мяне прызначылі пчаліным пастухом. Ножнае

раніцыя павінен быў выганяць султанава пчолы на лужок, пасвіць іх увесь дзень, а ўвечары заганяць у вуллі.

Спачатку ўсё ішло добра, але вось некаднаго разу, пералічыўшы сваіх пчол, я заўважыў, што аднае нехапае.

Я пайшоў шукаць яе і хутка ўбачыў, што на яе напалі два велізарныя мядзведзі, якія, відаць, хацелі зарваць яе папалам і паласавацца яе салодкім мёдам.

У мяне не было з сабою ніякай зброі—толькі маленькі срэбраны тапорык.

Я размахнуўся і запусціў гэтым тапорыкам у крыважэрных звяроў, каб спужаць іх і вызваліць бедную пчолку. Мядзведзі кінуліся ўцякаць, і пчолка была выратавана. Але, на ліха, я не разлічыў размаху сваёй магутнай рукі і шпурнуў тапорык з такою сілай, што ён заляцеў на месяц. Так, на месяц.

Вы ківаеце галавою, смеіцеся, а мне ў той час было не да смеху.

Я задумаўся. Што было рабіць? Дзе дастаць такую доўгую драбіну, каб дабрацца да самага месяца?

ПЕРШАЕ ПАДАРОЖЖА НА МЕСЯЦ

На шчасце, я ўспомніў, што ў Турцыі ёсць такая гародніна, якая расце вельмі хутка і часамі дарастае да самага неба.

Гэта—турэцкі боб. Ні хвіліны не марудзячы, я пасадзіў у зямлю адзін з такіх бабоў, і ён адразу-ж пачаў расці.

Ён рос усё вышэй і вышэй і неўзабаве дацягнуўся да месяца.

— Ура!—закрычаў я і палез па сцяблу ўверх.

Праз гадзіну я апынуўся на месяцы.

Нялёгка мне было знайсці на месяцы свой срэбраны тапорык. Месяц срэбраны, і тапорык срэбраны—срэбра на срэбры не відаць. Але нарэшце я ўсё-ж такі адшукаў мой тапорык на кучы гнілой саломы.

Я з радасцю засунуў яго за пояс і хацеў спусціцца ўніз на зямлю.

Але не тут-то было: сонца высушыла мой бабовы сцебялёк, і ён рассыпаўся на дробненькія часткі.

Убачыўшы гэта, я ледзь не заплакаў ад гора.

Што рабіць? Што рабіць? Няўжо мне ніколі не вярнуцца на зямлю? Няўжо я так і астануся ўсё жыццё на гэтым сумным месяцы? О, не! Нізавошта! Я падбег да саломы і пачаў віць з яе вяроўку. Вяроўка вышла нядоўгая, але што за бяда! Я пачаў спускацца па ёй. Леваю рукой я ссоўваўся па вяроўцы, а ў правай трымаў тапорык.

Але хутка вяроўка скончылася, і я павіснуў у паветры, паміж небам і зямлёю. Гэта было страшна, але я не спалохаўся. Доўга не думаючы, я схапіў тапорык і, моцна ўзяўшыся за ніжні канец вяроўкі, адсек яе верхні канец, ды прывязаў яго да ніжняга. Гэта дало мне магчымасць апусціцца ніжэй да зямлі.

Але ўсё-ж да зямлі было далёка. Шмат разоў прыходзілася мне адсякаць верхнюю палавіну вяроўкі

і прывязваць яе да ніжняй. Нарэшце я апусціўся так нізка, што мог разгледзець гарадскія будынкі і палацы. Да зямлі аставалася ўсяго тры або чатыры мілі.

І раптам — які жах! — вяроўка адарвалася. Я грывнуўся на зямлю з такою сілай, што прабіў яму глыбінёю не менш як на поўмілі.

Прышоўшы да памяці, я доўга не ведаў, як мне выкарабкацца з гэтай глыбокай ямы. Цэлы дзень я не еў, не піў, а ўсё думаў і думаў. І нарэшце — дадумаўся: выкапаў пазногцямі ўсходкі і па гэтай лесвіцы ўскарабкаўся на паверхню зямлі.

О, Мюнхаузен нідзе не загіне!

ПАКАРАНАЯ СКВАПНАСЦЬ

Практыка, набытая такою цяжкай працай, робіць чалавека разумнейшым.

Пасля падарожжа на месяц я прыдумаў больш зручны спосаб ратаваць сваіх пчол ад мядзведзяў.

Вечарам я вымазаў мёдам дышаль у возе і схаваўся недалёка ад яго.

Як толькі змерклася, да воза падкраўся велізарны мядзведзь і пачаў сквапна злізваць мёд, якім быў вымазан дышаль. Абжора так захапіўся гэтым ласункам, што і не заўважыў, як дышаль увайшоў яму ў горла, а пасля ў живот і нарэшце вылез у яго ззаду.

Гэтага я толькі і чакаў.

Я падбег да воза і ўбіў у дышаль ззаду мядзведзя тоўсты і доўгі цвік! Мядзведзь аказаўся надзетым на аглоблю. Цяпер ужо яму не саслізнуць ні туды, ні сюды. У такім становішчы я пакінуў яго да раніцы.

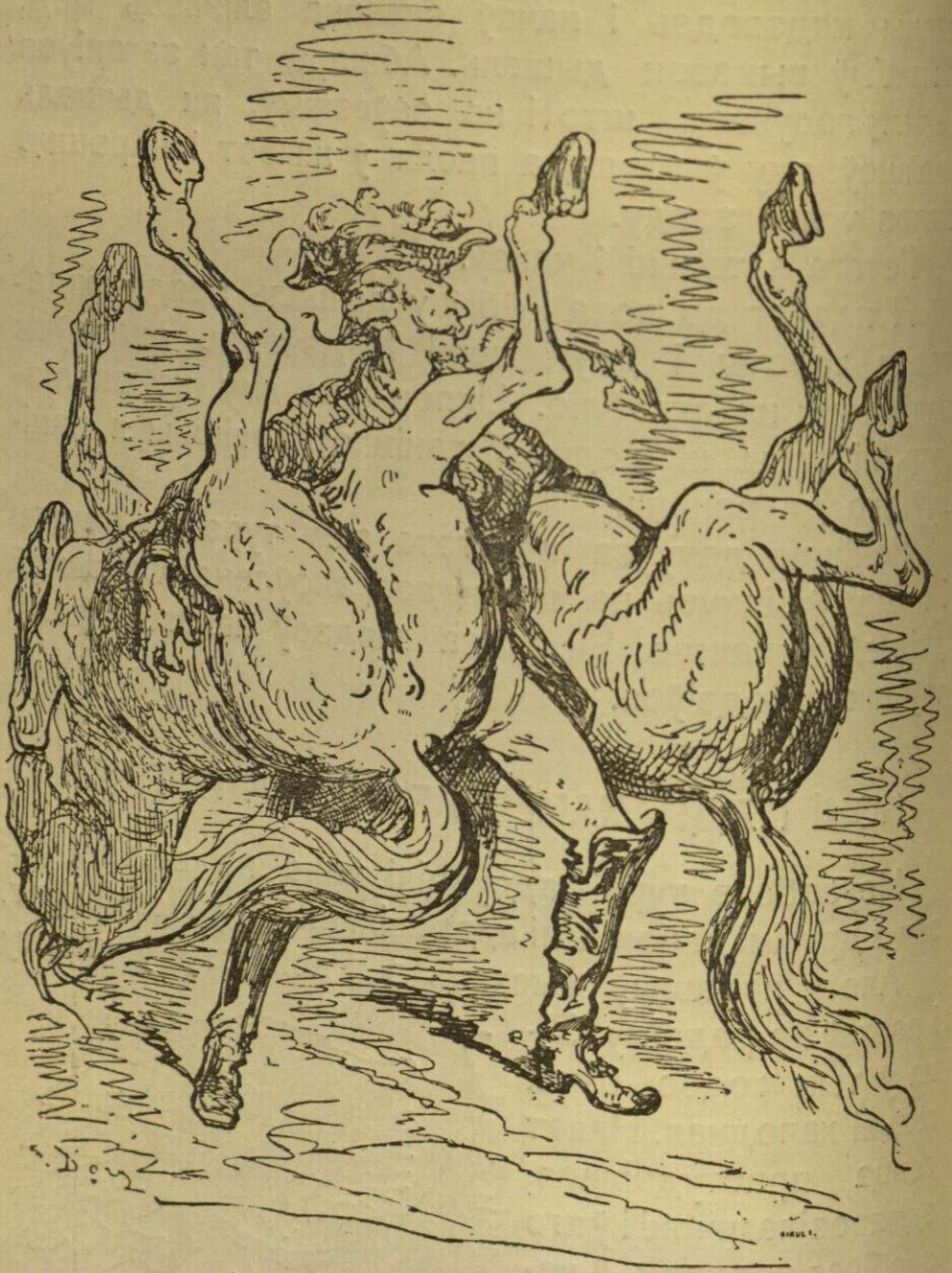
Раніцаю дачуўся пра гэта сам турэцкі султан і прышоў зірнуць на мядзведзя, злоўленага з такой дзіўнай хітрасцю. Ён доўга глядзеў на яго і рагатаў аж заходзіўся.

КОНІ ПАДПАХАМІ, КАРЭТА НА ПЛЯЧАХ

Неўзабаве туркі адпусцілі мяне на волю і разам з другімі палоннымі адправілі назад у Пецярбург.

Але я парашыў выехаць з Расіі, сеў у карэту і паехаў на радзіму. Зіма ў тым годзе была вельмі халодная. Нават сонца прастудзілася, адмарозіла шчокі і ў яго зрабіўся насмарк. А налі сонца прастужана, ад яго замест цяпла

ідзе холад. Можаче сабе ўявіць, як моцна я прамёрз у маёй карэце!

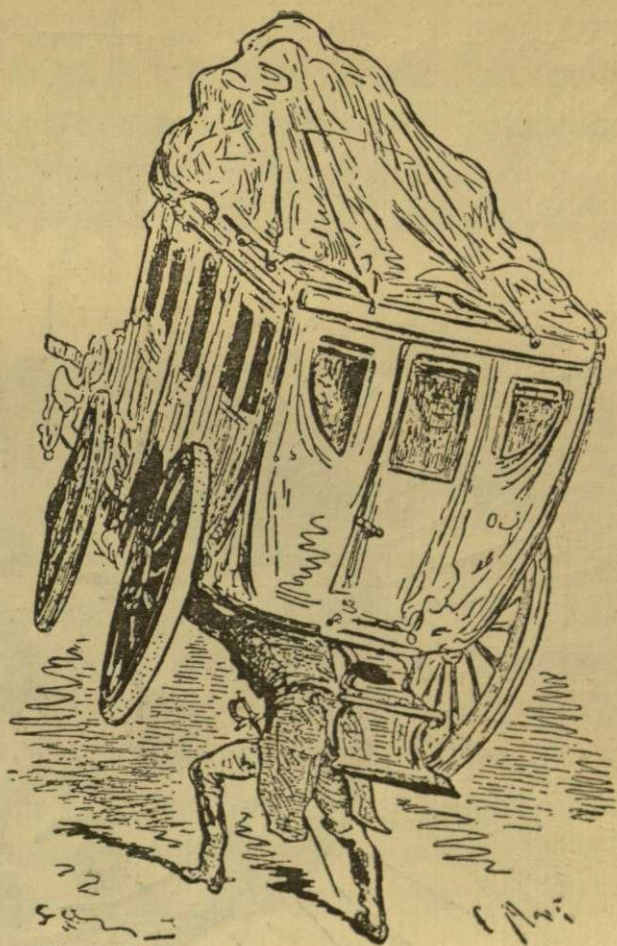
Дарога была вузкая. Па абодвух баках ішлі платы. Я загадаў майму фурману пратрубіць у ражок, каб сустрэчыныя фурманкі пачакали нашага праезду, таму што на такой вузкай дарозе мы не маглі-б размінацца.

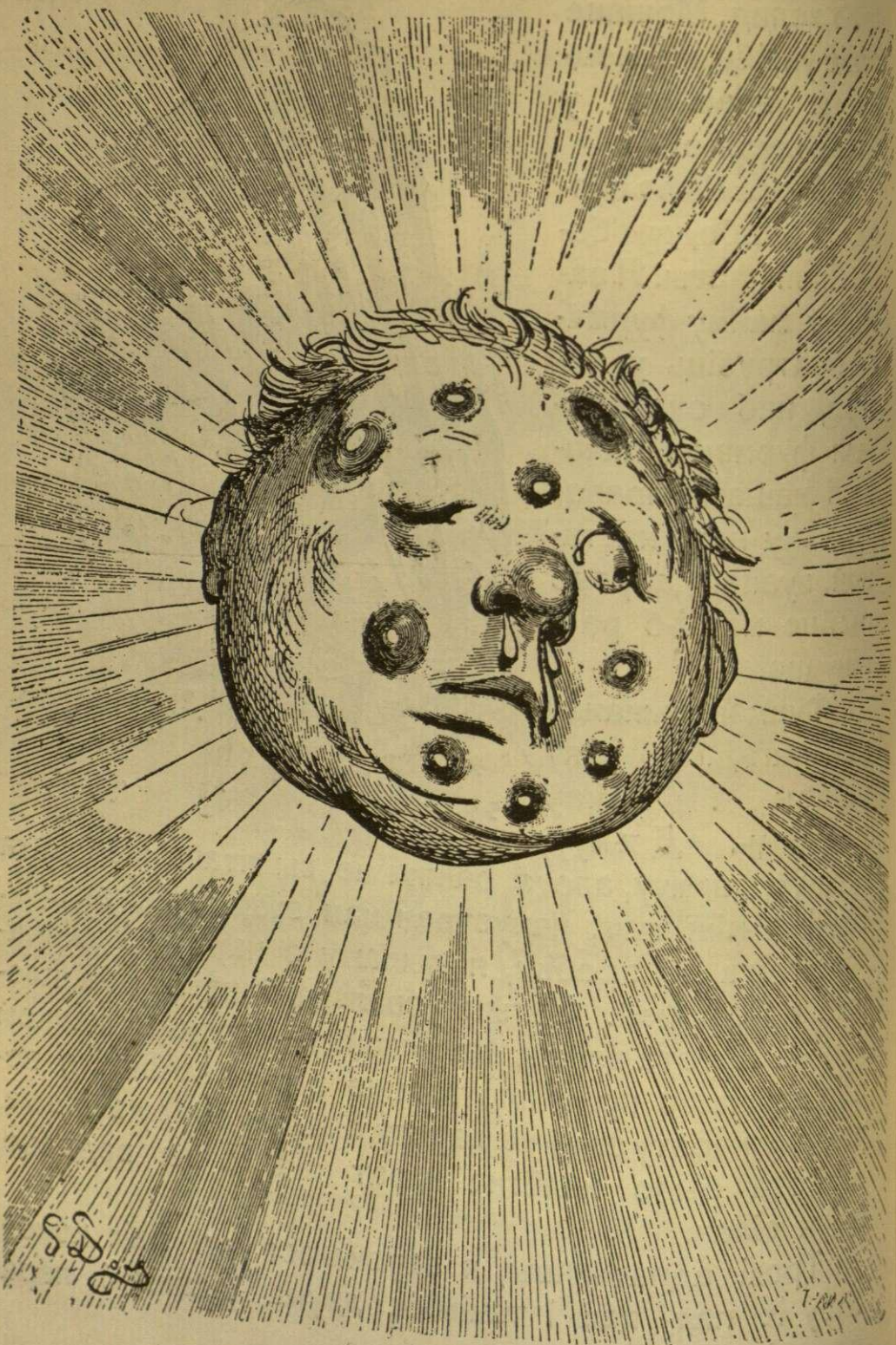
Фурман выканаў мой загад. Ён узяў ражок і пачаў дзьмуць. Дзьмуў, дзьмуў, дзьмуў, але з ражка не вылятала ніводнага гуку! А між тым, насустрач нам ехаў вялікі экіпаж.

Нічога не зробіш, я вылажу з карэты і выпрагаю маіх коней. Затым узвальваю карэту на плечы,—а карэта цяжка нагружаная!—і адным скачком пераскакваю праз плот. Яшчэ адзін скачок, і я пераношу карэту зноў на дарогу, але ўжо ззаду экіпажа.

Гэта было нялёгка нават мне, а вы ведаеце, які я сілач.

Трохі адпачыўшы, я варочаюся да маіх коней, бяру іх пад пахі і такімі-ж двума скачкамі пераношу іх да карэты.

SS
1205

1205

У час гэтых скачкоў адзін з маіх коней стра-
шэнна пачаў брыкацца. Гэта было вельмі нязручна.
Але я засунуў яго заднія ногі ў сваю кішэню, і
яму хочаш-няхочаш прышлося супакоіцца.

Потым я запрог коней у карэту і спакойна да-
ехаў да бліжэйшай гасцініцы.

Прыемна было сагрэцца пасля такога лютага
марозу і адпачыць пасля такой цяжкай работы.

АДТАЎШЫЯ ГУКІ

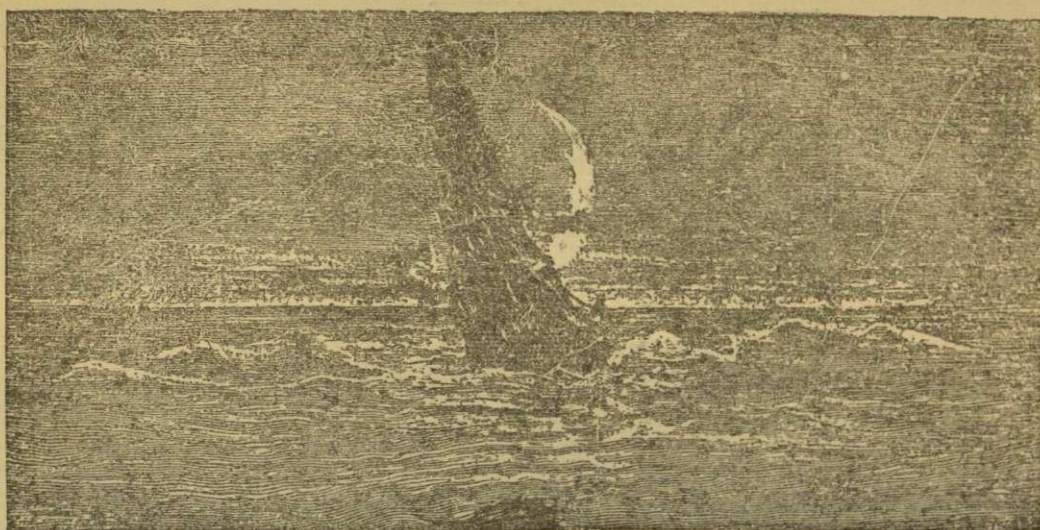
Мой фурман павесіў ражок недалёка ад печкі, а
сам падышоў да мяне, і мы пачалі спакойна гутарыць.

І раптам ражок заіграў: „Тру-туту! Тра-тата“!

Мы вельмі здзівіліся, але тут-жа я зразумеў,
чаму на марозе з гэтага ражка нельга было выціс-
нуць ніводнага гучу, а ў цяпле ён заіграў сам. На
марозе гукі замерзлі ў ражку, а цяпер, адагрэўшыся
каля печкі, адталі і пачалі самі вылятаць з ражка. Мы
з фурманам увесь вечар цешыліся гэтай чароўнай
музыкай.

Ч а с т к а д р у г а я

БУРА

Але не думайце, калі ласка, што я падарожнічаў толькі па лясах ды палях.

Не, мне здаралася не раз пераплаваць моры і акіяны, і там трапляліся са мною прыгоды, якіх не траплялася ні з кім.

Плылі мы неяк у Індыю на вялікім караблі. Надвор'е было слаўнае. Але калі мы стаялі на якары каля нейкага вострава, узняўся вялікі ураган.

Бура наляцела з такою сілай, што вырвала на востраве некалькі тысяч (так, некалькі тысяч!) дрэў і панесла іх проста да хмар. Велізарныя дрэвы, што важылі сотні пудоў, ляцелі так высока над зямлёю, што знізу здаваліся нейкімі пярынкамі.

А ледзь толькі бура супакоілася, кожнае дрэва ўпала на сваё ранейшае месца і адразу пусціла

нарэнні, так што на востраве не асталося ніякі
слядоў урагана. Дзіўныя дрэвы, праўда?

Між іншым, адно дрэва так і не вярнулася.

Справа ў тым, што, калі яно ўзляцела ў па-
ветра, на яго суках знаходзіўся адзін бедны селя-
нін з жонкай. Чаго яны ўзабраліся туды? Вельмі
проста: каб нарваць агуркоў, бо ў той мясцовасці
агуркі растуць на дрэвах. Жыхары вострава лю-
бяць агуркі больш за ўсё на свеце, і нічога іншага
не ядуць. Гэта іх адзіная ежа.

Бедным сялянам, падхопленым бураю, міжвольна
давалася зрабіць паветранае падарожжа пад
хмарамі.

Калі бура сцішылася, дрэва пачало апускацца
на зямлю. Селянін і сялянка былі як знарок вельмі
тоўстыя, яны нахілілі яго сваім цяжарам, і дрэва
ўпала не туды, дзе расло раней, а ўбок, прычым
наляцела на тамашняга караля і, на шчасце, раз-
душыла яго як муху.

На шчасце?—спытаеце вы.—Чаму-ж на шчасце?
Таму, што гэты кароль быў жорсткі і па-звер-
ску катаваў усіх жыхароў вострава.

Жыхары былі вельмі рады, што іх нат загінуў, і прапанавалі карону мне.

— Налі ласка, добры Мюнхаузен, будзь нашым каралём. Зрабі нам паслугу, царствуй над намі. Ты такі мудры і смелы.

Але я наадрэз адмовіўся, таму што я не люблю агуркоў.

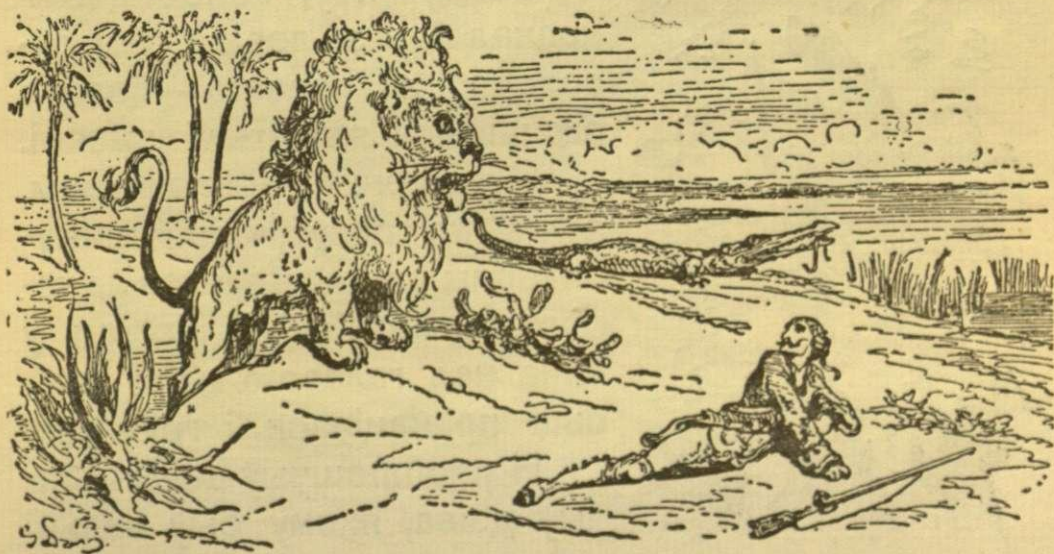
ПАМІЖ КРАКАДЗІЛАМ І ЛЬВОМ

Налі бура сцішылася, мы паднялі якар і тыдні праз два шчасліва прыплылі на востраў Цэйлон.

Старэйшы сын цэйлонскага губернатара прапанаваў мне пайсці разам з ім на паляванне.

Я згадзіўся з вялікай прыемнасцю. Мы адправіліся ў бліжэйшы лясок. Гарачыня стаяла страшэнная, і я павінен прызнацца, што з непрывычкі вельмі хутка стаміўся.

Але губернатараў сын, дужы малады чалавек, адчуваў сябе на гэтай спякоце добра. Ён жыў на Цэйлоне з дзяцінства.

Цэйлонскага сонца ён не баяўся і бадзёра шагаў па гарачых пясках.

Я адстаў ад яго і неўзабаве заблудзіўся ў гущары незнаёмага лесу. Іду і чую шолах. Азіраюся: перада мною велізарнейшы леў, які разявіў ляпу і хоча мяне разарваць. Што тут рабіць? Стрэльба мая была набіта дробным шротам, якім не заб'еш і курапаткі. Я стрэліў, але шрот толькі раздражніў лютага зверу, і ён накінуўся на мяне з падвоенай злосцю.

Ад жаху я кінуўся ўцякаць, ведаючы, што гэта дарэмна, што страшыдла адным скачком насцігне мяне і разарве. Але куды я бягу? Проста перада мною разявіў ляпу велізарны кракадзіл; ён гатоў быў праглынуць мяне ў тую-ж хвіліну.

Што рабіць? Што рабіць?

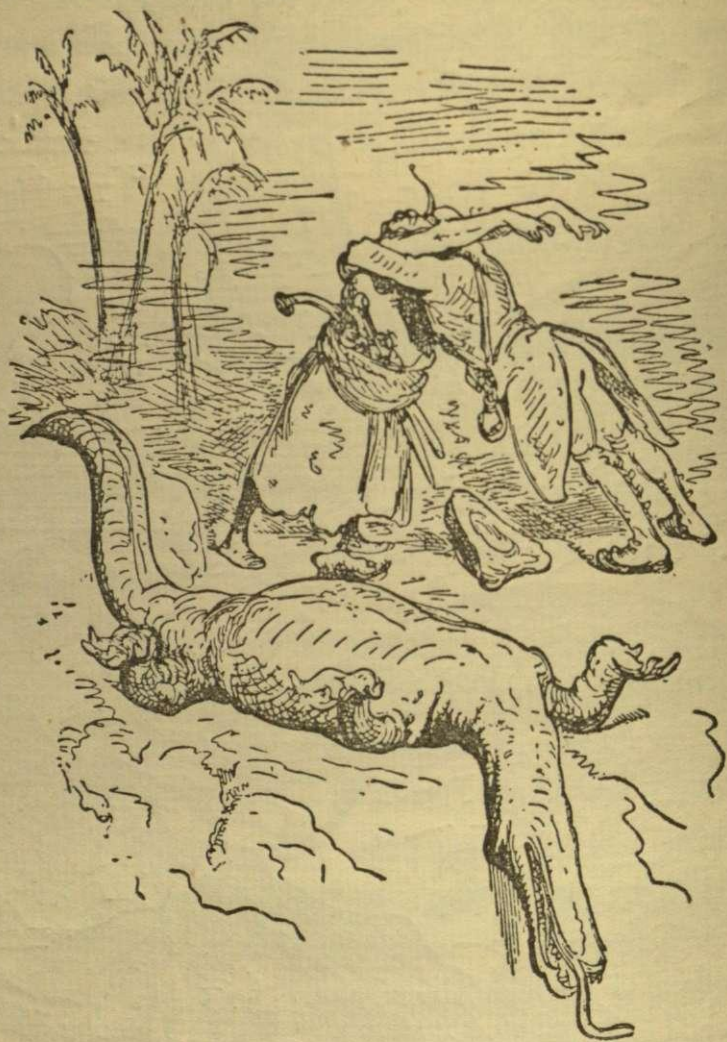
Ззаду—леў, наперадзе—кракадзіл, з левага боку—возера, з правага—балота аж нішыць ядавітымі змеямі.

Страшэнна перапалоханы, я ўпаў на траву і, заплюшчыўшы вочы, падрыхтаваўся да немінучай пагібелі. І раптам у мяне над галавою нібы штосьці пракацілася і грукнула.

Я расплюшчыў вочы і ўбачыў дзіва, якому быў вельмі

рад: выходзіць, што леў, кінуўшыся на мяне ў той момант, калі я падаў на зямлю, пераляцеў праз мяне і трапіў проста ў кракадзілаву ляпу!

Галава аднаго страшыдлы знаходзілася ў горле другога, і абодва напружвалі ўсе сілы, каб вызваліцца адзін ад аднаго.

Я ўсхапіўся, дастаў паляўнічы нож і адным ударам адсек галаву льву. К маім нагам звалілася мёртвае цела.

Потым, не трацячы ні хвіліны, я схапіў стрэльбу і прыкладам пачаў забіваць галаву льва яшчэ глы-

бей у кракадзілаву ляпу, так што той нарэшце такі і зусім задыхнуўся.

Губернатараў сын, вярнуўшыся, павіншаваў мяне з перамогай над двума ляснымі веліканамі.

СУСТРЭЧА З КІТОМ

Пасля гэтага вы можаце зразумець, што на Цэйлоне мне не вельмі спадабалася.

Я сеў на ваенны карабель і паехаў у Амерыку, дзе няма ні кракадзілаў, ні львоў.

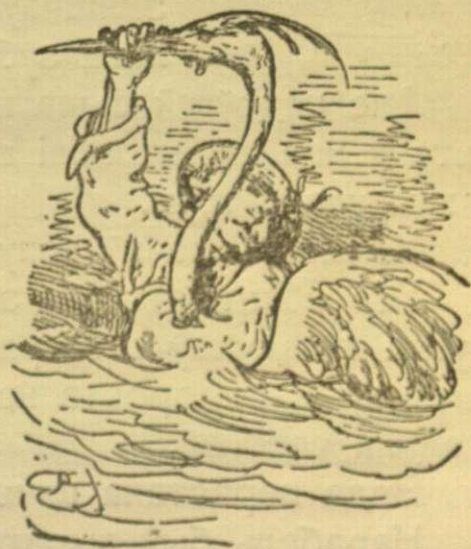
Мы плылі дзесяць дзён без прыгодаў, але раптам недалёка ад Амерыкі з намі здарылася бяда: мы наляцелі на падводную скалу.

Удар быў такі моцны, што матрос, які сядзеў на мачце, быў адкінуты ў мора на тры мілі.

На шчасце, падаючы ў ваду, ён паспеў ухапіцца за дзюбу чырвонай чаплі, якая пралятала міма. Чапля дапамагла яму пратрымацца на паверхні мора, пакуль мы не выратавалі яго.

Мы наляцелі на скалу так нечакана, што я не мог устаяць на нагах: мяне падкінула ўгару, і я ўдарыўся галавою аб столь сваёй каюты.

Ад гэтага мая галава правалілася на мне ў живот, і толькі на працягу некалькіх месяцаў мне ўдалося патроху выцягнуць яе адтуль за валасы.

Скала, на якую мы наляцелі, была зусім не скалою.
Гэта быў велічэзны кіт, які спакойна драмаў
на вадзе.

Наляцеўшы на кіта, мы разбудзілі яго, і ён так
раззлаваўся, што схапіў наш карабель зубамі за
якар і цэлы дзень ад раніцы да ночы цягаў нас
па ўсяму акіяну.

На шчасце, нарэшце такі якарны ланцуг ра-
зарваўся, і мы вызваліліся ад кіта.

Едучы з Амерыкі, мы зноў су-
стрэліся з гэтым кітом. Ён быў
мёртвы і ляжаў на вадзе, займаю-
чы сваёй тушай поўмілі. Не было
чаго і думаць, каб усцягнуць такую
аграмадзіну на карабель. Таму мы
адрэзалі ад кіта толькі галаву, і як-жа
мы ўзрадваліся, калі, усцягнуўшы яе
на палубу, мы знайшлі ў ляпе стра-
шыдлы і наш якар і сорак метраў
карабельнага ланцуга, які ўвесь
змяшчаўся ў адной дзірцы яго гні-
лога зуба!

Але нядоўгай была наша радасць. Мы выявілі,
што ў нашым караблі вялікая прабоіна. Вада так
і хлынула ў трум.

Карабель пачаў тануць.

Усе збянтэжыліся, закрычалі, заплакалі, але я
хутка прыдумаў што рабіць. Нават не здымаючы
штаноў, я сеў проста на дзірку і заткнуў яе сваёю
задняй часткай.

Вада перастала цячы.

Карабель быў выратаваны.

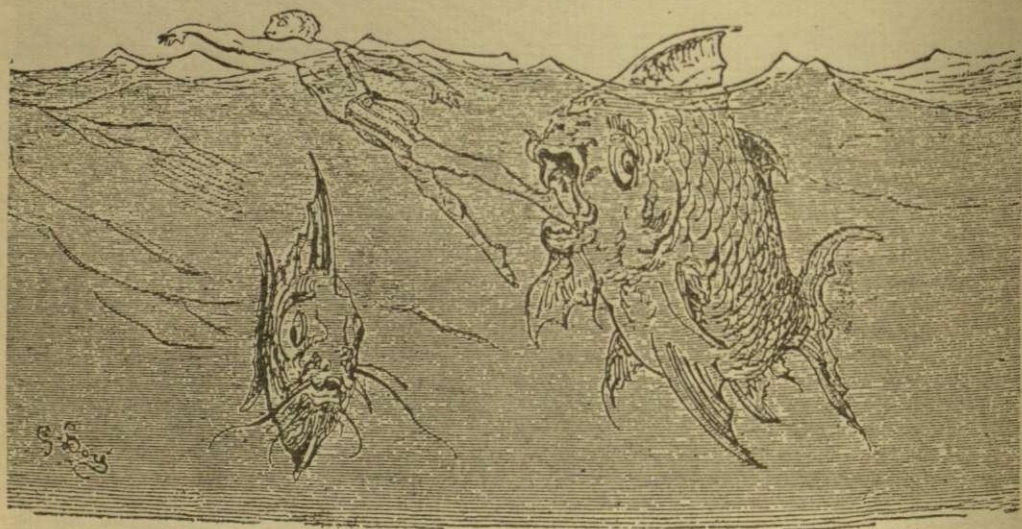
THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILL. U.S.A.

У РЫБІНЫМ ЖЫВАЦЕ

Праз тыдзень мы прыехалі ў Італію.

Быў сонечны, ясны дзень, і я пайшоў на бераг Сяродземнага мора купацца. Вада была цёплая. Я—выдатны плавец і заплыву далёка ад берагу.

Раптам бачу: проста на мяне плыве велізарная рыба з шырока раззяўленай ляпай. Што было рабіць? Уцячы ад яе было нельга, і таму я скруціўся

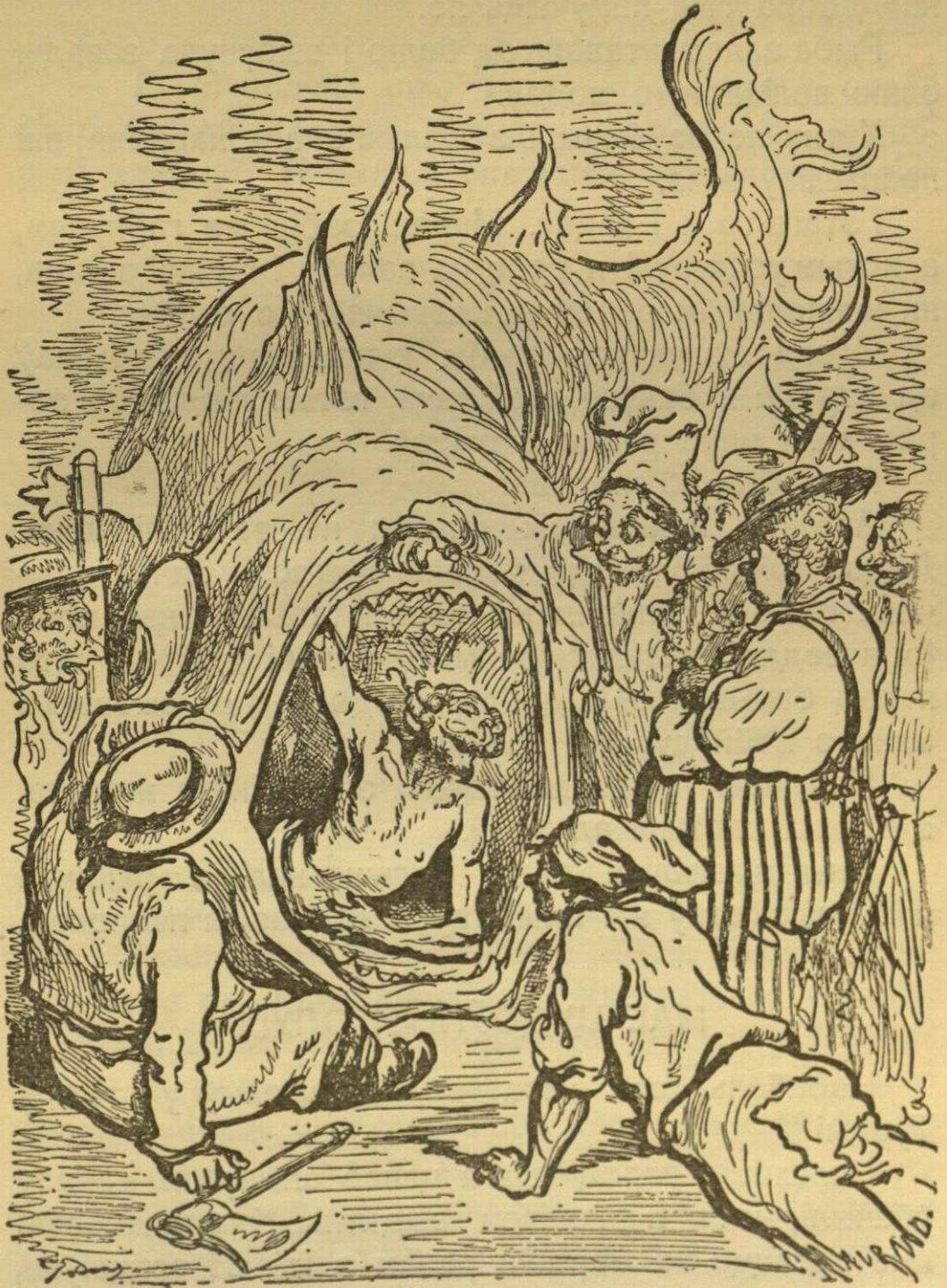

ў камяк і рынуўся ў яе раззяўленую ляпу, наб найхутчэй праслізнуць міма вострых зубоў і адразу апынуцца ў жываце.

Не кожнаму прышла-б у галаву такая дасціпная хітрасць, але я наогул чалавек востры на розум і, як вы ведаеце, вельмі здагадлівы.

У рыбіным жываце было цёмна, але затое цёпла і ўтульна.

Я стаў хадзіць па гэтай цямніцы, прагульвацца назад і наперад і хутка заўважыў, што гэта не вельмі падабаецца рыбе. Тады я пачаў наўмысля

тупаць нагамі, падскокваць і танцаваць, як вар'ят, каб добра такі памучыць яе.

Рыба залемантавала ад болю і высунула з вады сваю велізарную морду.

Хутка яе заўважылі з італьянскага карабля, які праплываў міма.

Гэтага-то я і хацеў. Маракі забілі яе гарпуном, а потым усцягнулі к сабе на палубу і пачалі раіцца, як найлепей ім рассячы незвычайную рыбіну.

Я сядзеў унутры рыбы і, прызнацца, дрыжаў ад страху: я баяўся, каб хаця гэтыя людзі не перасеклі і мяне разам з рыбай.

Гэта было-б жахліва!

Але, на шчасце, іх тапары не зачাপілі мяне. Ледзь толькі бліснула першае святло, я пачаў крычаць гучным голасам на чыстай італьянскай мове (о, я ведаю італьянскую мову вельмі добра!), што я рад бачыць гэтых добрых людзей, якія вызвалілі мяне з маёй душнай цямніцы.

Пачуўшы чалавечы голас з рыбінага жывата, матросы застылі ад жаху.

Яны здзівіліся яшчэ больш, калі з рыбінай ляпы выскачыў я і прывітаў іх ласкавым паклонам.

МАЕ ЦУДОЎНЫЯ СЛУГІ

Карабель, што выратаваў мяне, плыў у сталіцу Турцыі.

Італьянцы, сярод якіх я цяпер апынуўся, адразу ўбачылі, што я чалавек выдатны, і прапанавалі мне астацца на караблі разам з імі. Я згадзіўся, і праз тыдзень мы прыплылі да турэцкага берагу.

Турэцкі султан, даведаўшыся аб маім прыездзе, канешне, запрасіў мяне абедаць. Ён сустрэў мяне на парозе свайго палаца і сказаў:

— Я шчаслівы, што магу вітаць вас у сваёй старадаўняй сталіцы. Спадзяюся, што вы ў добрым здароўі? Я ведаю ўсе вашы вялікія геройскія

ўчынкі, і мне хацелася-б даручыць вам адну трудную справу, якой не выканае ніхто, акрамя вас, таму што вы самы разумны і здагадлівы чалавек на зямлі. Ці маглі-б вы зараз-жа паехаць у Егіпет?

— З радасцю!—адгукнуўся я.—Я так люблю падарожнічаць, што гатоў хоць цяпер на край свету.

Султану мой адназ вельмі спадабаўся, і ён даў мне даручэнне, якое навекі-вечныя павінна астацца тайнаю для ўсіх, і таму я не магу пра гэта расказаць. Так, так, султан даверыў мне вялікую тайну,

бо ён ведаў, што я самы надзейны чалавек ва ўсім свеце. Я пакланіўся і неадкладна адправіўся ў дарогу.

Толькі я ад'ехаў ад турэцкай сталіцы, як мне напаткаўся маленькі чалавечак, які бег з надзвычайнай хуткасцю.

Да кожнай яго нагі была прывязана цяжкая гіра, і ўсё-ж ён ляцеў як страла.

— Куды ты?—спытаў я ў яго.—І навошта ты прывязаў да ног гэтыя гіры? Яны-ж перашкаджаюць бегчы!

— Тры хвіліны назад я быў у Вене,—адназаў набягу чалавечак,—а цяпер іду ў Канстантынопаль пашунаць сабе якой-небудзь работы. Гіры-ж прывязаў да ног, каб не бегчы вельмі скора, таму што спяшацца мне няма куды.

Вельмі спадабаўся мне гэты дзіўны скарэход, і я ўзяў яго да сябе на службу. Ён ахвотна пайшоў услед за мною.

На другі дзень каля самай дарогі заўважылі мы чалавека, які ляжаў на баку, прыклаўшы вуха да зямлі.

— Што ты тут робіш?—спытаў я ў яго.

— Слухаю, як у полі расце трава!—адказаў ён.

— І чуеш?

— Добра чую. Для мяне гэта проста глупства!

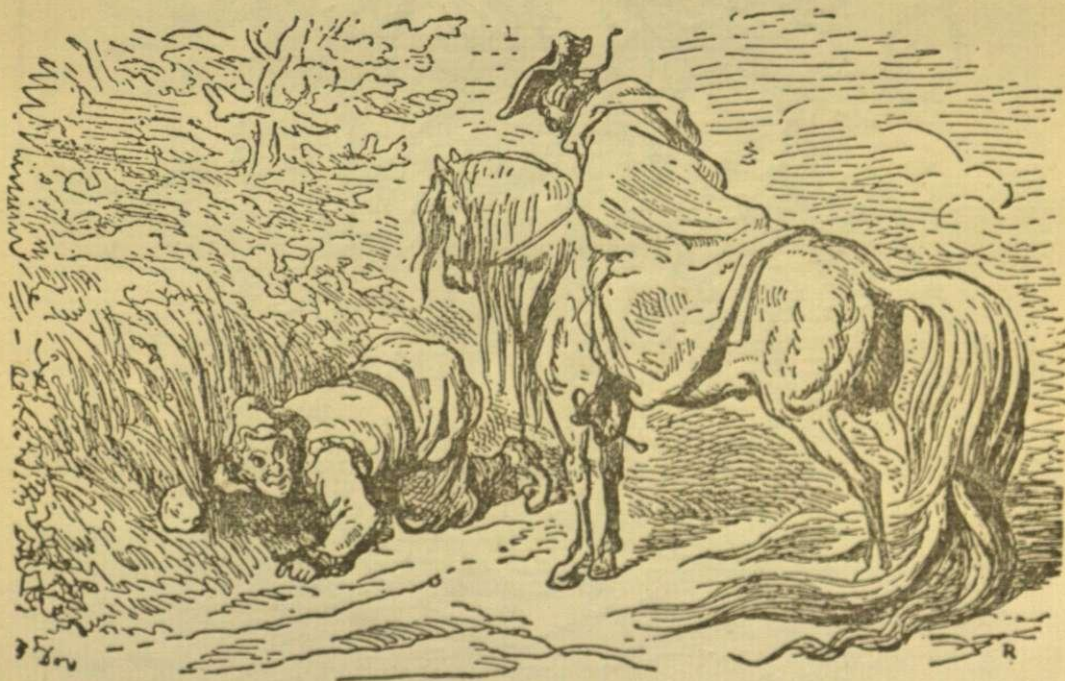
— У такім выпадку аставайся ў мяне на службе, даражэнькі! Твае чулыя вушы могуць быць карыснымі для мяне ў дарозе.

Ён згадзіўся, і мы рушылі далей.

Неўзабаве я ўбачыў паляўнічага, у якога ў руках была стрэльба.

— Паслухай,—звярнуўся я да яго.—У наго гэта ты страляеш? Нідзе не відаць ні звера, ні птушкі.

— На страсе званіцы ў Берліне сядзеў варабей, і я трапіў яму проста ў вока.

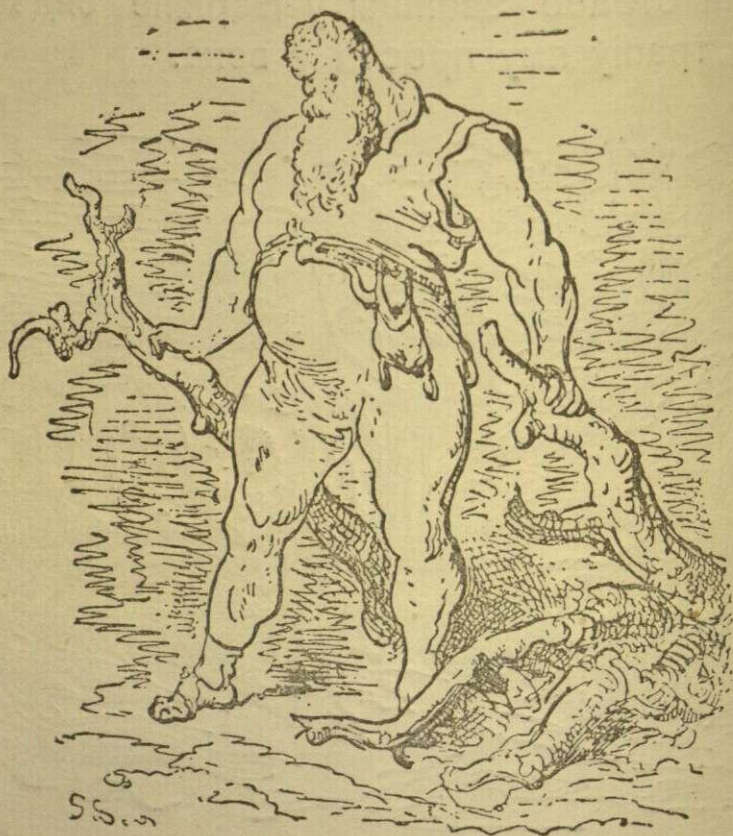

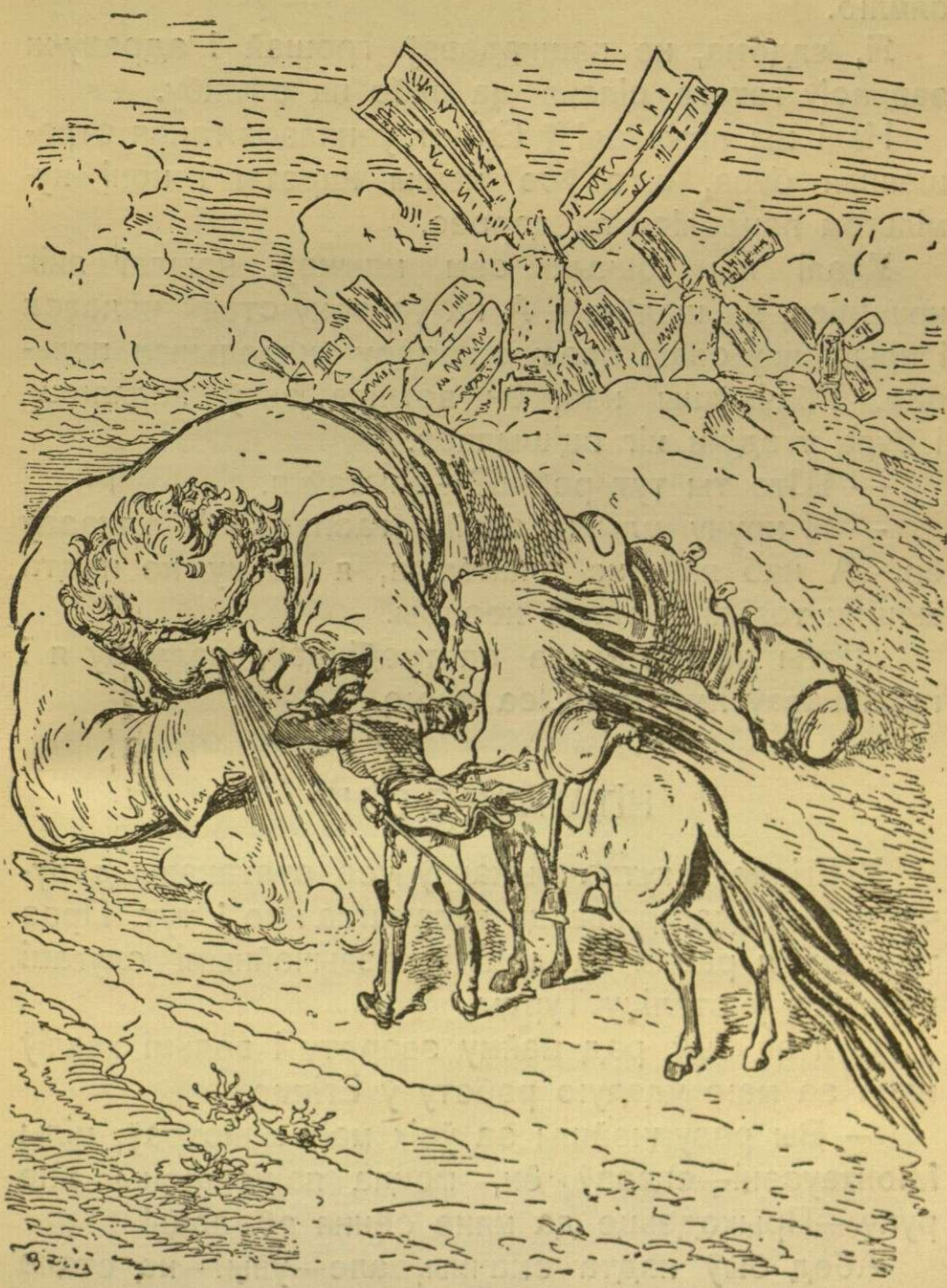
Вы ведаеце, яң я люблю паляванне. Я абняў меткага стралка і запрасіў яго да сябе на службу. Ён з радасцю пайшоў за мною.

Праехаўшы шмат краін і гарадоў, мы пад'ехалі да велізарнага лесу. Глядзім—каля дарогі стаіць чалавек велічэзнага росту і трымае ў руках вяроўку, якую ён накінуў пятлёю навокал усяго лесу.

— Што гэта ты цягнеш?—спытаў я ў яго.

— Ды вось спатрэбілася дроў насекчы, а тапор у мяне дома астаўся,—адказаў ён.—Я і хачу вось абыйсціся без тапара.

Ён тузануў за вяроўку, і велізарныя дубы, як тонкія былінкі, узяцелі ў паветра і грывнулі на зямлю.

Я, вядома, не пашкадаваў грошай і адразу-ж запрасіў гэтага сілача да сябе на службу.

Налі мы прыехалі ў Егіпет, узнялася такая страшэнная бура, што ўсе нашы карэты і коні нумільгом панесліся па дарозе.

Удалі мы ўбачылі сем млыноў, крыллі якіх круціліся, як шалёныя. А на ўзгорку стаяў чалавек і прыціскаў сваю правую ноздру ўказальным пальцам. Убачыўшы нас, ён ветліва зняў напялюш, і бура ў адзін міг сцішылася.

— Што ты тут робіш?—спытаў я.

— Я кручу млыны свайго гаспадара!—адназаў ён.—А каб яны не зламаліся, я дзьму не надта моцна: толькі з аднае ноздры.

„Гэты чалавек мне спатрэбіцца“, падумаў я і прапанаваў яму ехаць са мною.

КІТАЙСКАЕ ВІНО

У Егіпце я хутка выканаў усе султанавы даручэнні. Мая здагадлівасць дапамагла мне і тут. Праз тыдзень я разам са сваімі незвычайнымі слугамі вярнуўся ў сталіцу Турцыі.

Султан быў рад майму звароту і вельмі хваліў мяне за маю ўдалую работу ў Егіпце.

— Вы разумнейшы за ўсіх маіх міністраў, мілы Мюнхаузен!—сказаў ён, моцна паціскаючы мне руку.—Прыходзьце да мяне сёння абедаць!

Абед быў надта смачны, але—увы!—на стала

не было віна, бо туркам па закону забаронена піць віно. Я быў вельмі засмучоны, і султан, каб не скрыўдзіць мяне, павёў мяне пасля абеду ў свой кабінет, адчыніў патайную шафу і дастаў адтуль бутэлечку.

— Такого слаўнага віна вы не каштавалі ўсё сваё жыццё, мой мілы Мюнхаузен!—сказаў ён, наліваючы мне поўную шклянку.

Віно, сапраўды, было добрае. Але я пасля першага-ж глытка заявіў, што ў Кітаі ў кітайскага багдыхана Фу-Чана віно яшчэ лепшае за гэта.

— Мой мілы Мюнхаузен!—усклікнуў султан.— Я прывык верыць кожнаму вашаму слову, таму што вы самы праўдзiвы чалавек на зямлі, але клянуся, што зараз вы гаворыце няпраўду: лепшага за гэтае віно не бывае.

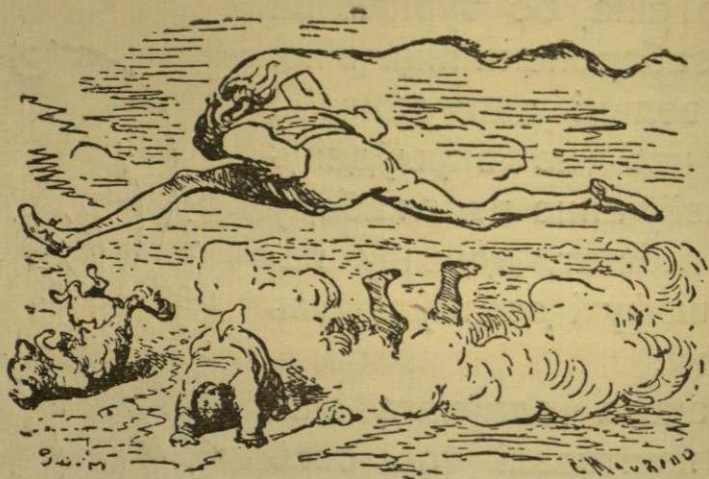
— А я вам давяду, што бывае.

— Мюнхаузен, вы гаворыце глупства!

— Не, я кажу шчырую праўду і бяруся роўна праз гадзіну даставіць вам з багдыханскага склепа бутэльку такога віна, у параўнанні з якім ваша віно—нікчэмная кісяціна.

— Мюнхаузен, вы забываецеся! Я заўсёды лічыў вас адным з праўдзiвейшых людзей на зямлі, а цяпер я бачу, што вы проста ілгун.

— Налі так, я патрабую, каб вы ўпэўніліся зараз-жа, ці праўду я кажу.

— Згодзен!—адказаў султан.—Калі да чатырох гадзін вы не даставіце мне з Кітая бутэльку лепшага ў свеце віна, я загадаю адсекчы вам галаву.

— Добра!—усклікнуў я.—Я згодзен на вашы ўмовы. Але калі да чатырох гадзін гэта віно будзе ў вас на стале, вы аддасце мне столькі золата з вашай кладовай, колькі за адзін раз можа панесці адзін чалавек.

Султан згадзіўся. Я напісаў кітайскаму багдыхану пісьмо і прасіў яго падарыць мне бутэльку таго самага віна, якім ён частаваў мяне тры гады назад.

— „Калі вы адмовіце мне ў маёй просьбе,—пісаў я,—ваш прыяцель Мюнхаузен загіне ад рукі ката“.

Калі я скончыў пісаць, было пяць хвілін на чацвертую.

Я паклікаў майго скарахода і паслаў яго ў ні-тайскую сталіцу. Ён адвязаў гіры, што віселі ў яго на нагах, узяў ліст і ў адзін момант знік з вачэй.

Я вярнуўся ў кабінет султана. Чанаючы скарахода, мы асушылі да дна пачатую намі бутэльку.

Прабіла чвэрць на чацвертую, потым палавіну чацвертае, потым тры чвэрці чацвертае, а мой скараход не паказваўся.

Мне стала неяк нядобра, асабліва калі я заўважыў, што султан трымае ў руках званочак, каб пазваніць і паклікаць ката.

— Дазвольце мне выйсці ў сад падыхаць свежым паветрам!—сказаў я султану.

— Налі ласка!—адказаў султан з самай ветлівай усмешкай.

Але, выходзячы ў сад, я ўбачыў, што за мною па пятах ідуць нейкія людзі, не адступаючы ад мяне ні на шаг.

Гэта былі султаны каты, якія гатовы былі ў кожную хвіліну накінуцца на мяне і адсекчы маю бедную галаву.

У распачы я зірнуў на гадзіннік. Без пяці чатыры.

Няўжо мне асталася жыць усяго толькі пяць хвілін? О, гэта надта жахліва! Я паклікаў свайго слугу—таго самага, які чуў, як расце ў полі трава,—і спы-

таў у яго, ці не чуе ён тупату ног майго скарахода. Ён прыклаў вуха да зямлі і сказаў мне, на маё вялікае гора, што абібок скараход заснуў.

— Заснуў?

— Але, заснуў. Я чую, як ён храпе далёка-далёка.

У мяне ногі анямелі ад жаху. Яшчэ хвіліна, і я загіну бясслаўнай смерцю.

Я паклікаў другога слугу, таго самага, які нацэльваўся ў вараб'я. І ён адразу-ж узлез на самую высокую вежу і, стаўшы на дыбачкі, пачаў узірацца ў даль.

— Ну што, ці бачыш ты нягодніка?—спытаў я, задыхаючыся ад злосці.

— Бачу, бачу. Ён разлэгся на лужку пад дубам недалёка ад Пекіна і храпе. А побач з ім бутэлька... Але пачакай-жа, я цябе разбуджу!

Ён стрэліў у вяршок таго дуба, пад якім спаў скараход.

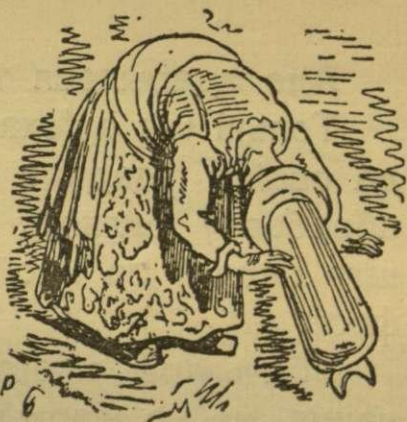
Жалуды, лісце і голле пасыпаліся на соннага пасланца і разбудзілі яго.

Скараход усхапіўся, працёр вочы і кінуўся бегчы як ашалелы.

Да чатырох гадзін астава-
лася ўсяго поўхвіліны, калі ён
уляцеў у палац з бутэлякай
кітайскага віна.

Можаце сабе ўявіць, якая
вялікая радасць ахапіла мяне.
Паспрабаваўшы віна, султан
усклікнуў ад захаплення:

— Мілы Мюнхаузен! даз-
вольце мне схаваць гэтую бу-
тэльку далей ад вас. Я хачу выпіць яе адзін.
Я і не думаў, што на свеце бывае такое салод-
кае і смачнае віно.

Ён замкнуў бутэльку ў шафу, а ключы ад шафы
палажыў сабе ў кішэню і загадаў неадкладна па-
клікаць скарбніка.

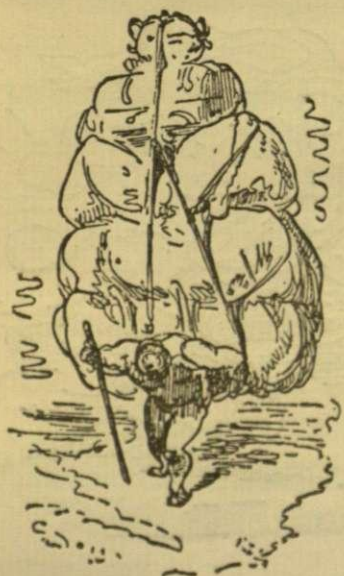
— Я дазваляю майму сябру Мюнхаузену ўзяць
з маіх скляпоў столькі золата, колькі можа панесці
за адзін раз чалавек,—сказаў султан.

Скарбнік нізка пакланіўся
султану і павёў мяне ў падвалы
палаца, даверху набітыя скарбам.

Я паклікаў свайго сілача. Ён
узваліў сабе на плечы ўсё зо-
лата, якое было ў султанавых
скляпах, і мы пабеглі к мору.

Там я наняў велізарны карабель
і даверху нагрузіў яго золатам.

Падняўшы парусы, мы паспя-
шылі выйсці ў адкрытае мора,
пануль султан не апамятаўся і не
адабраў у мяне свайго багацця.

ПАГОНЯ

Але здарылася тое, чаго я так баяўся.

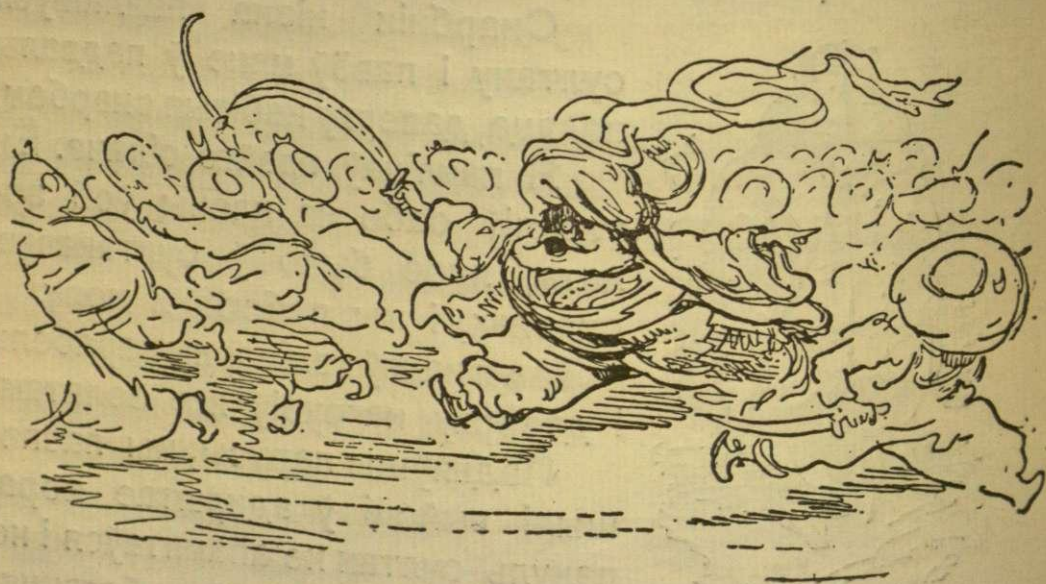
Толькі мы ад'ехалі ад берагу, як скарбнік пабег да свайго ўладара і сказаў яму, што я дачыста абрабаваў скляпы. Султан да таго раззлаваўся, што паслаў за мной наўздагон увесь свой ваенны флот.

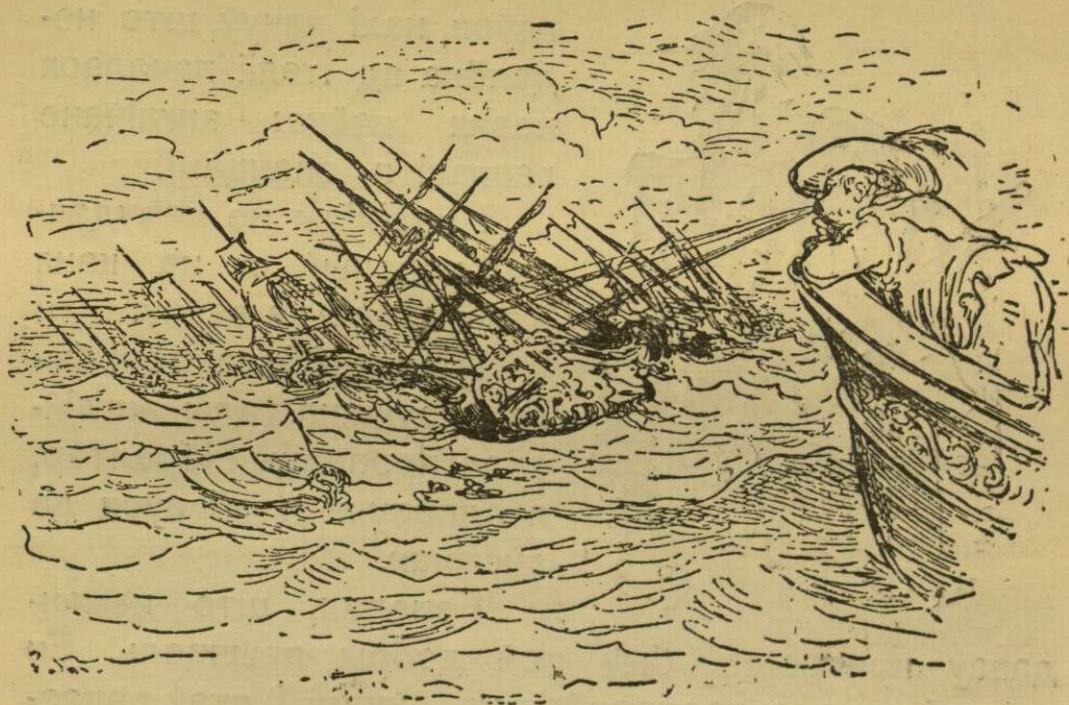
Убачыўшы мноства баявых караблёў, я, прызнацца, не на жарты струсіў.

— Ну, Мюнхаузен!—сказаў я сабе.—Прышла твая апошняя гадзіна. Цяпер ужо табе не будзе ратунку. Уся твая хітрасць не дапаможа табе.

Я адчуў, што мая галава, толькі што ўмацаваная ў мяне на плячах, зноў нібы адлучаецца ад тулава.

Раптам да мяне падышоў мой слуга, той, у якога былі магутныя ноздры.

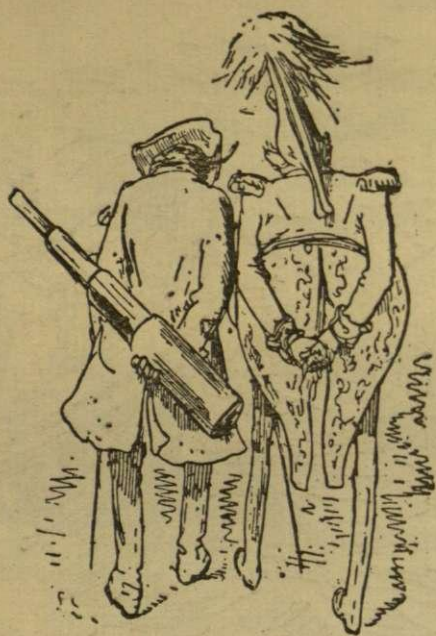
— Не бойцеся. Яны нас не дагоняць!—сказаў ён са смехам, пабег на карму і, накіраваўшы адну ноздру супроць турэцкага флота, а другую супроць нашых парусаў, узняў такі страшэнны вецер, што ўвесь турэцкі флот у адну хвіліну адляцеў ад нас назад у гавань.

А наш карабель, які падганяў мой магутны слуга, хутка паімчаўся наперад і праз дзень дабраўся да Італіі.

МЕТНІ СТЭЛ

У Італіі я зажыў багаццем, але спакойнае, мірнае жыццё было мне не па густу.

Мне хацелася новых прыгодаў і геройскіх учынкаў.

Таму я вельмі ўзрадаваўся, калі пачуў, што недалёка ад Італіі пачалася новая вайна: англічане ваявалі з іспанцамі.

Ні хвіліны не марудзячы, ускочыў я на каня і паімчаўся на вайну.

Паколькі іспанцамі была акружана тады англійская крэпасць Гібралтар, я адразу-ж прабраўся да англічан.

Генерал, што камандаваў крэпасцю, быў мой добры прыяцель. Ён прыняў мяне з распасцёртымі рукамі і стаў паказваць мне збудаваныя ўмацаванні, бо ён ведаў, што я магу даць яму разумную і карысную параду.

Стаячы на сцяне Гібралтара, я ўбачыў скрозь падзорную трубу, што іспанцы накіроўваюць дула сваёй гарматы якраз у тое месца, дзе стаялі мы абодва.

Ні хвіліны не марудзячы, я загадаў, каб на гэта самае месца была пастаўлена велізарная гармата.

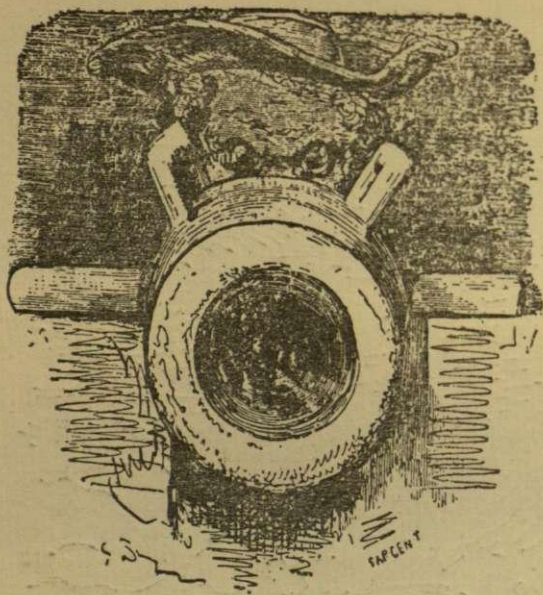
— Навошта?—спытаў генерал.

— От убачыш!—адказаў я.

Як толькі гармату падкацілі да мяне, я накіраваў яе дула проста ў дула ворагавай гарматы, і, калі іспанскі гарматнік паднёс да сваёй гарматы кнот, я моцна скамандаваў: плі!

Абедзве гарматы бухнулі ў адзін і той-жа момант. Здарылася тое, чаго я чакаў.

У вызначаным мною пункце два ядры—наша і ворагава—сустрэліся і стукнуліся з страшэннай сілай, і ворагава ядро паляцела назад.

Вы разумеете: яно паляцела назад да іспанцаў.

Яно адарвала галаву іспанскаму гарматніку і шаснаццаці іспанскім салдатам.

Яно збіла мачты ў трох караблях, што стаялі ў іспанскай гавані, і паляцела проста ў Афрыку.

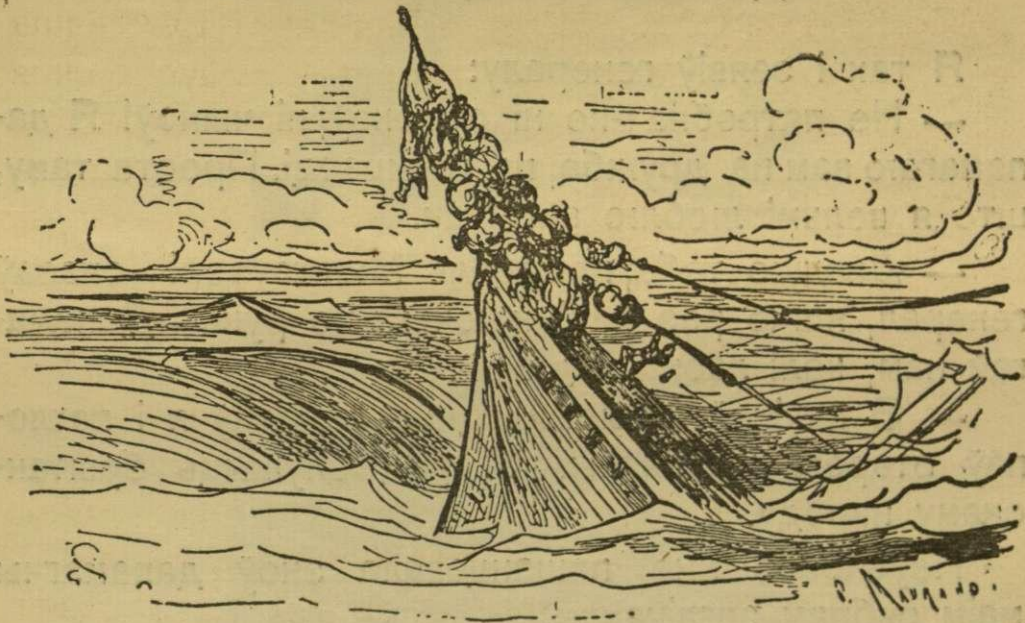
Праляцеўшы яшчэ дзвесце чатырнаццаць міль, яно ўпала на страху беднай сялянскай хаты, дзе жыла нейкая бабка. Бабка ляжала на спіне і спала, а рот у яе быў адкрыты. Ядро прадзіравіла страху, трапіла спаўшай бабцы проста ў рот, выбіла ў яе апошнія зубы і стала ў горле—ні туды, ні сюды!

У хату ўбег яе муж, чалавек гарачы і здагадлівы.

Ён засунуў ёй руку ў горла і паспрабаваў дастаць адтуль ядро, але яно не скранулася з месца.

Тады, ні хвіліны не марудзячы, ён паднёс да

яе носа табакі, яна чыхнула, ды так моцна, што ядро вылецела з акна на вуліцу!

Вось колькі бяды натварыла іспанцам іх уласнае ядро, якое я паслаў ім назад.

Наша ядро таксама не прынесла ім радасці: яно трапіла ў іх ваенны карабель і патапіла яго, а на караблі было дзвесце іспанскіх матросаў!

Так што англічане выйгралі гэтую вайну галоўным чынам дзякуючы маёй здагадлівасці.

— Дзякую табе, мілы Мюнхаузен,— сказаў мне мой прыяцель генерал, моцна паціскаючы мне рукі.— Налі-б не ты, мы прапалі-б. Нашай бліскачай перамогай мы абавязаны толькі табе.

— Глупства, глупства!— сказаў я.— Я заўсёды гатоў служыць сваім сябрам.

У падзяку за маю паслугу англійскі генерал хацеў даць мне званне палкоўніка, але я, як чалавек вельмі скромны, адхіліў ад сябе такі высокі гонар.

АДЗІН СУПРОЦЬ ТЫСЯЧЫ

Я так і заявіў генералу:

— Не патрэбна мне ні ордэнаў, ні чыноў! Я дапамагаю вам па дружбе, па шчырасці. Проста таму, што я вельмі люблю англічан.

— Дзякую табе, прыяцель Мюнхаузен!—сказаў генерал, яшчэ раз паціскаючы мне рукі.—Дапамагай нам, калі ласка, і далей.

— З вялікай прыемнасцю,—адказаў я і пахлопаў старога па плячы.—Я рад служыць брытанскаму народу.

Неўзабаве мне пашанцавала зноў дапамагчы маім сябрам англічанам.

Я пераапрунуўся іспанскім папом і, калі настала ноч, прабраўся ў ворагаў лагер.

Іспанцы спалі непрабудным сном, і ніхто не ўбачыў мяне.

Я ціхенька ўзяўся за работу: пайшоў туды, дзе стаялі іх страшныя гарматы, і быстра-быстра пачаў кідаць гэтыя гарматы ў мора,—адну за адною—як найдалей ад берагу.

Гэта было не надта лёгка, таму што ўсіх гармат было больш за трыста.

Скончыўшы з гарматамі, я выцягнуў на сярэдзіну лагера ўсе драўляныя тачкі і вазы, якія толькі былі ў гэтым лагеры, зваліў іх у адну кучу і падпаліў.

Яны ўспыхнулі як порох. Пачаўся страшэнны пажар.

Іспанцы прачнуліся і ў распачы пачалі бегаць па лагеру.

Ім здалося з перапалоху, што ўночы ў іх лагеры перабыло сем або восем англійскіх палкоў.

Яны не маглі сабе ўявіць, што гэты разгром мог зрабіць адзін чалавек!

Іспанскі галоўнакамандуючы ад жаху кінуўся наўцёкі і не спыняючыся бег два тыдні, пакуль не дабег да Мадрыда.

Усё яго войска кінулася за ім, не адважваючыся нават азірнуцца назад.

Такім чынам, дзякуючы маёй адважнасці англічане перамаглі ворага.

— Што рабілі-б мы без Мюнхаузена?—гаварылі

яны і, паціскаючы мне рукі, называлі мяне збаўцам англійскай арміі.

Англічане былі так удзячны мне за дапамогу, што запрасілі мяне ў Лондан пагасцяваць.

Я з ахвотаю астаўся ў Англіі, не прадбачачы, якія прыгоды чакаюць мяне ў гэтай краіне.

ЧАЛАВЕК-ЯДРО

А прыгоды былі жахлівыя.

Гуляючы неяк па ваколіцах Лондана, я вельмі стаміўся, і мне захацелася прылегчы адпачыць.

Дзень быў летні, сонца пякло бязлітасна, я ма-рыў аб халадку дзе-небудзь пад кучаравым дрэвам. Але дрэва блізна не было, і вось, у пошуках халадку, я залез у жарало старой гарматы і зараз-жа заснуў моцным сном.

А трэба вам сказаць, што якраз у гэты дзень англічане святкавалі маю перамогу над іспанскай арміяй і ад радасці стралялі з усіх гармат.

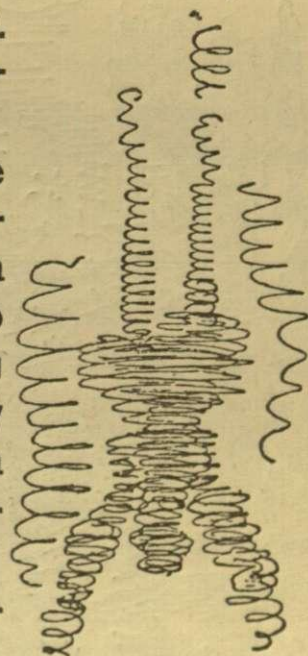
Да гарматы, у якой я спаў, падышоў гарматнік і выстраліў.

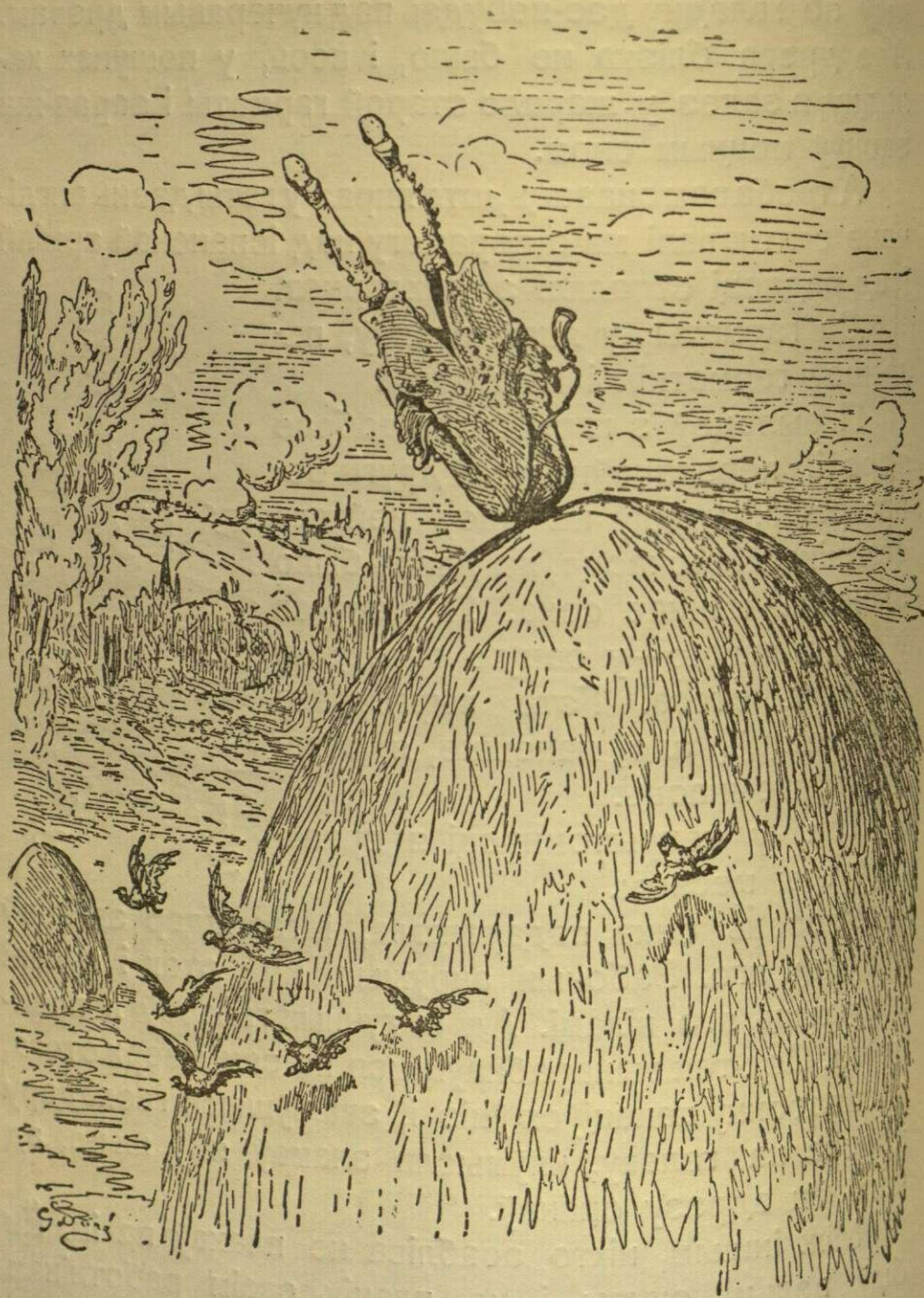
Я вылецеў з гарматы як добрае ядро і, пераляцеўшы на другі бераг рэчкі, трапіў на двор нейкага селяніна. На шчасце, на дварэ было зложена мяккае сена. Я ўткнуўся ў яго галавою—у самую сярэдзіну вялікага стога. Гэта выратавала маё жыццё, але, канешне, я страціў прытомнасць.

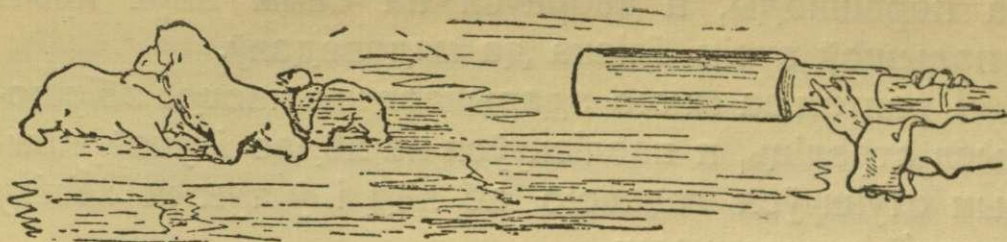
Так у непрытомнасці я праляжаў тры месяцы.

Увосень сена падаражэла, і гаспадар захацеў прадаць яго. Рабочыя акружылі мой стог і пачалі варушыць яго віламі. Ад іх гучных галасоў я прачнуўся. Сяк-так выкарабкаўшыся на самы верх стога, я спрасонку пакаціўся ўніз і, зваліўшыся гаспадару проста на галаву, няўмысля зламаў яму шыю, ад чаго ён адразу сканаў.

Між іншым, ніхто асабліва не плакаў па ім. Ён быў вельмі скупы і не плаціў сваім работнікам грошай. Да таго-ж ён быў прагны гандляр: нездарма прадаваў сваё сена тады, калі яно надта даражэла.

СЯРОД БЕЛЫХ МЯДЗВЕДЗЯЎ

Мае сябры былі рады, што я яшчэ жывы.

Наогул у мяне было многа сяброў, і ўсе яны шчыра любілі мяне. Можца сабе ўявіць, як яны ўзрадаваліся, калі даведаліся, што я не забіты. Яны даўно лічылі мяне мёртвым.

Асабліва радаваўся слауты падарожнік Фіпс, які збіраўся ў гэты час у экспедыцыю на паўночны полюс.

— Мілы Мюнхаузен, я ў захапленні, што магу вас абняць!—усклікнуў Фіпс, як толькі я з'явіўся на парозе яго габінета.—Вы павінны зараз-жа ехаць са мною, у якасці майго бліжэйшага прыяцеля! Я ведаю, што без вашых мудрых парад мне не будзе ўдачы!

Я, вядома, адразу-ж згадзіўся, і праз месяц мы ўжо былі недалёка ад полюса.

Аднойчы, стоячы на палубе, я заўважыў здалёк высокую ледзяную гару, на якой валтузіліся два белыя мядзведзі.

Я схопіў стрэльбу і скокнуў з карабля проста на ільдзіну, якая праплівала міма нас. Трудна было мне карабнацца па гладкіх як люстра ледзяных скалах, кожную хвіліну скочваючыся ўніз і рызыкуючы праваліцца ў бяздонне, але, не гледзячы

на перашкоды, я дабраўся на самы верх крыгі і падышоў зусім блізка да мядзведзяў.

І раптам са мною здарылася няшчасце: збіраючыся стрэліць, я паслізнуўся на лёдзе і ўпаў, прычым стукнуўся галавою аб лёд і ў тую-ж хвіліну страціў прытомнасць.

Калі праз поўгадзіны прытомнасць вярнулася да мяне, я ледзь не закрычаў ад страху: велізарны белы мядзведзь падабраў мяне пад сябе і, разявіўшы ляпу, рыхтаваўся павячэраць мною.

Стрэльба мая ляжала далёка на снягу.

Між іншым, стрэльба была-б тут бескарысна, бо мядзведзь усім сваім цяжарам наваліўся мне на спіну і не даваў паварушыцца.

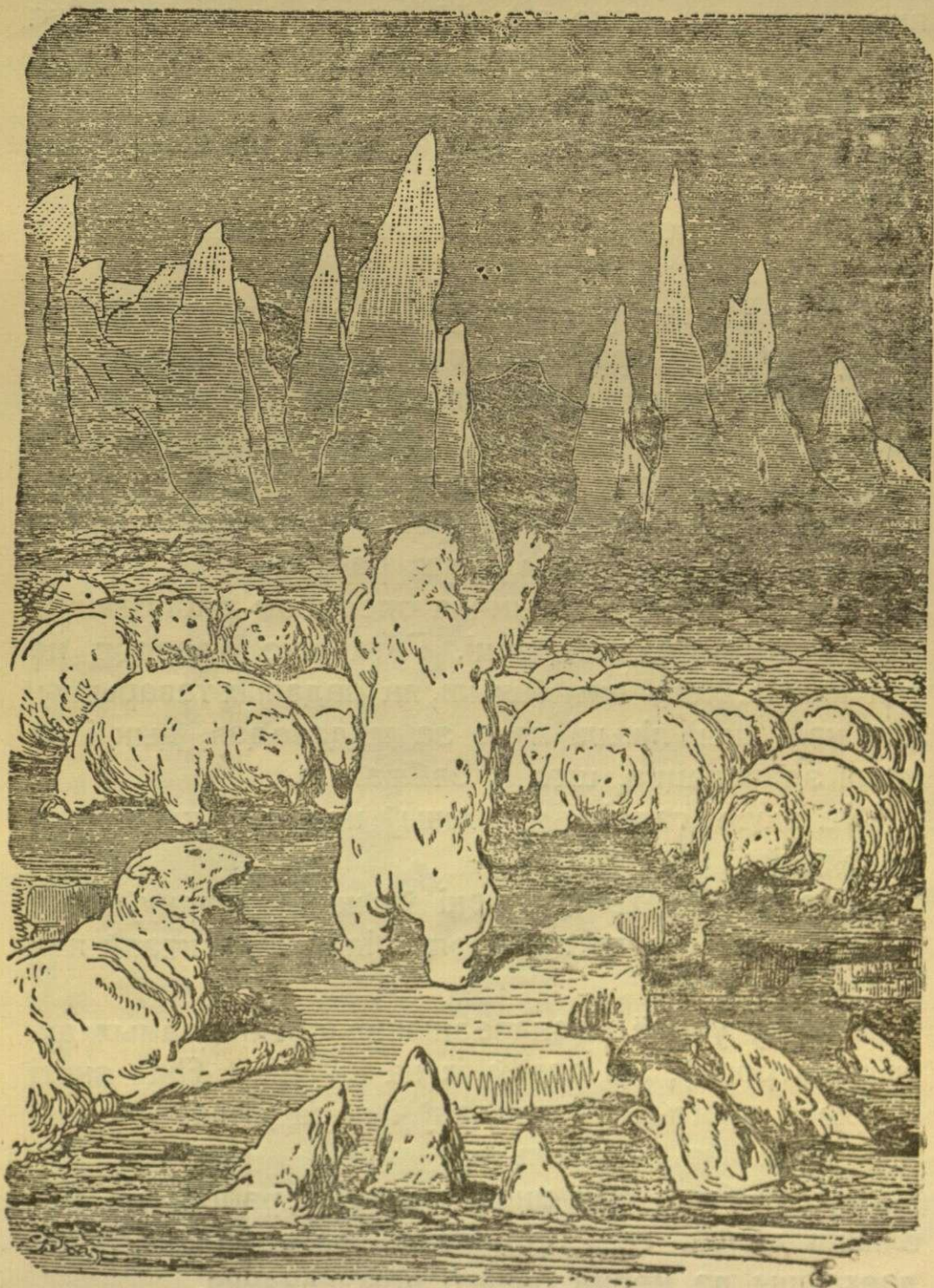
З вялікімі намаганнямі я выцягнуў з кішэні мой маленькі складаны ножык і, доўга не думаючы, адсек мядзведзю тры пальцы на задняй назе.

Ён зароў ад болю і на хвіліну выпусціў мяне з сваіх страшэнных абдымкаў.

Скарыстаўшы гэты момант, я са сваёю звычайнай адвагай падбег да стрэльбы і выстарліў у лютага зверу. Звер так і зваліўся ў снег.

Але на гэтым не скончыліся мае ліхія прыгоды: стрэл разбудзіў некалькі тысяч мядзведзяў, якія спалі на лёдзе недалёка ад мяне.

Вытолькі ўявіце сабе: некалькі тысяч мядзведзяў! Яны ўсёй зграяй накіраваліся проста да мяне. Што мне было рабіць? Яшчэ хвіліна, і мяне разарвуць раз'юшаныя драпежнікі. І раптам у мяне мільганула бліскучая думка. Я схапіў нож, падбег да забітага мядзведзя, садраў з яго скуру і нацягнуў яе на сябе. Так, я нацягнуў на сябе мядзвежую скуру.

Мядзведзі абступілі мяне. Я быў упэўнены, што яны выцягнуць мяне з маёй скуры і разарвуць на шматочкі. Але яны абнюхвалі мяне і, палічыўшы за мядзведзя, спакойна адыходзілі адзін за адным.

Хутка я навучыўся рычаць па-мядзвежаму і ссаў сваю лапу так як мядзведзь.

Зверы аднесліся да мяне вельмі даверліва, і я парашыў выкарыстаць гэта.

Адзін доктар расказваў мне, што рана, зробленая ў патыліцу, прыносіць раптоўную смерць. Я пдышоў да бліжэйшага мядзведзя і ўсадзіў яму свой нож проста ў патыліцу. Я не сумняваўся, што, калі звер уцалее, ён неадкладна разарве мяне. На шчасце, мой вопыт удаўся. Мядзведзь зваліўся мёртвым, не паспеўшы нават раўнуць.

Тады я парашыў тым-жа спосабам расправіцца і з астатнімі мядзведзямі. Гэта мне ўдалося не так цяжка. Хоць яны бачылі, як падалі іх таварышы, але калі яны лічылі мяне за мядзведзя, дык і не маглі здагадацца, што іх забіваю я.

За якую гадзіну я ўлажыў некалькі тысяч мядзведзяў.

Зрабіўшы гэты геройскі ўчынак, я вярнуўся на карабель да майго прыцеля Фіпса і расказаў яму пра ўсё.

Ён даў у маё распараджэнне сотню самых дужых матросаў, і я павёў іх на ільдзіну. Яны знялі скуры з забітых мядзведзяў і перацягнулі мядзвежыя тушы на карабель.

Тушаў было так многа, што карабель не мог плысці далей. Нам прышлося вярнуцца дамоў, не даехаўшы да месца свайго прызначэння.

Вось чаму капітан Фіпс так і не адкрыў паўночнага полюса.

Між іншым, мы не шкадавалі аб гэтым, таму што мядзвежае мяса, прывезенае намі, было надзвычайна смачнае.

ДРУГОЕ ПАДАРОЖЖА НА МЕСЯЦ

Вярнуўшыся ў Англію, я даў сабе слова ніколі больш не рабіць ніякіх падарожжаў, але не прайшло і тыдня, як мне спатрэбілася зноў адправіцца ў дарогу.

Справа ў тым, што адзін мой сваяк, чалавек немалады і багаты, набраў сабе чамусьці ў галаву, нібы на свеце існуе краіна, у якой жывуць веліканы.

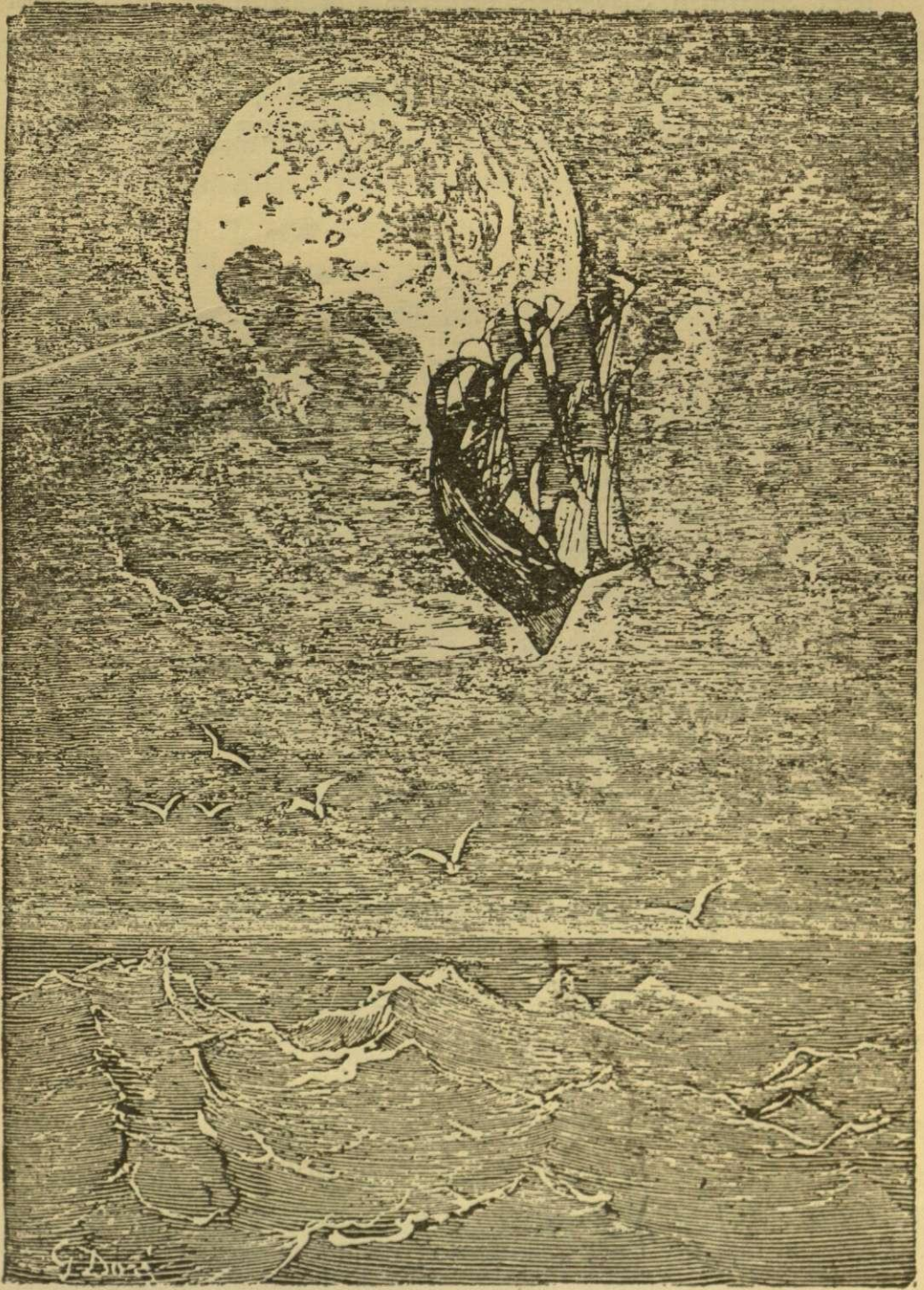
Ён прасіў мяне канешне адшукаць для яго гэтую краіну і абяцаў даць узнагароду, пакінуўшы вялікую спадчыну. Надта-ж ён хацеў паглядзець веліканаў.

Я згадзіўся, падрыхтаваў карабель, і мы адправіліся ў Паўднёвы акіян.

Па дарозе мы не сустрэлі нічога дзіўнага, акрамя некалькіх лятаючых жанчын, якія пырхалі ў паветры, як матылькі. Надвор'е было цудоўнае.

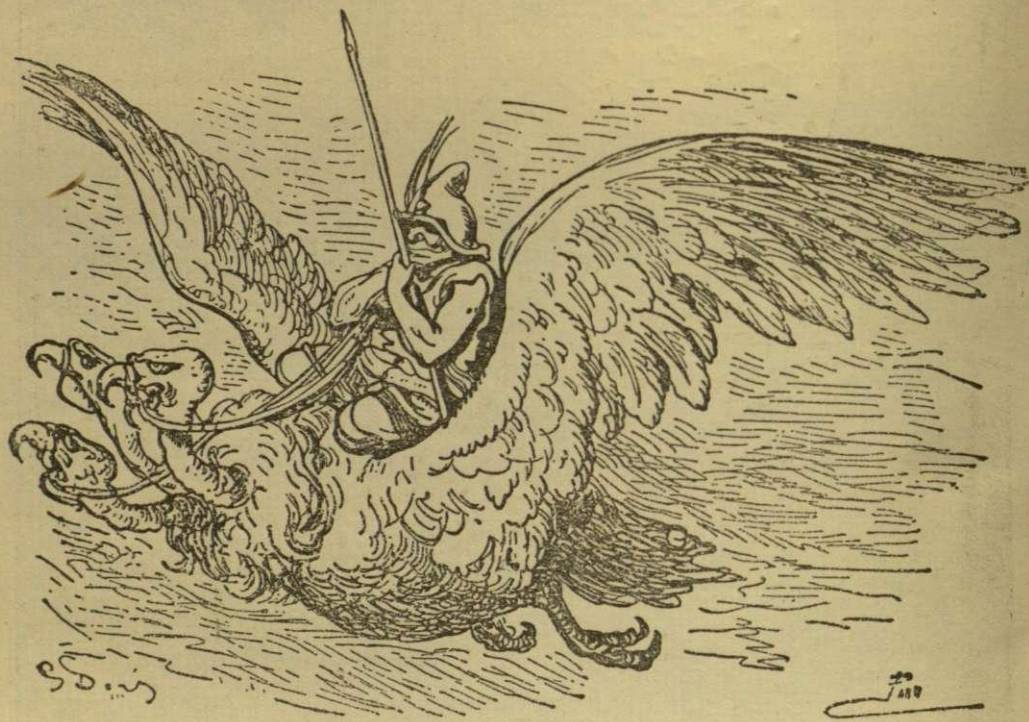
Але на восемнаццаты дзень пачалася страшэнная бура.

Вецер быў такі вялікі, што падняў наш карабель над вадою і панёс яго як пушынку ў паветры! Усё вышэй і вышэй і вышэй. Шэсць тыдняў насіліся мы над самымі высокімі хмарамі. Нарэшце ўбачылі круглы бліскучы востраў.

Гэта, канешне, быў месяц.

Мы знайшлі зручную гавань і вышлі на месячны бераг. Унізе, далёка, далёка, мы ўбачылі другую планету з гарадамі, лясамі, гарамі, морамі і рэчкамі. Мы здагадаліся, што гэта—пакінутая намі зямля.

На месяцы нас акружылі нейкія велізарныя страшыдлы, якія сядзелі верхам на трохгаловых арлах. Гэтыя птушкі замяняюць жыхарам месяца коней.

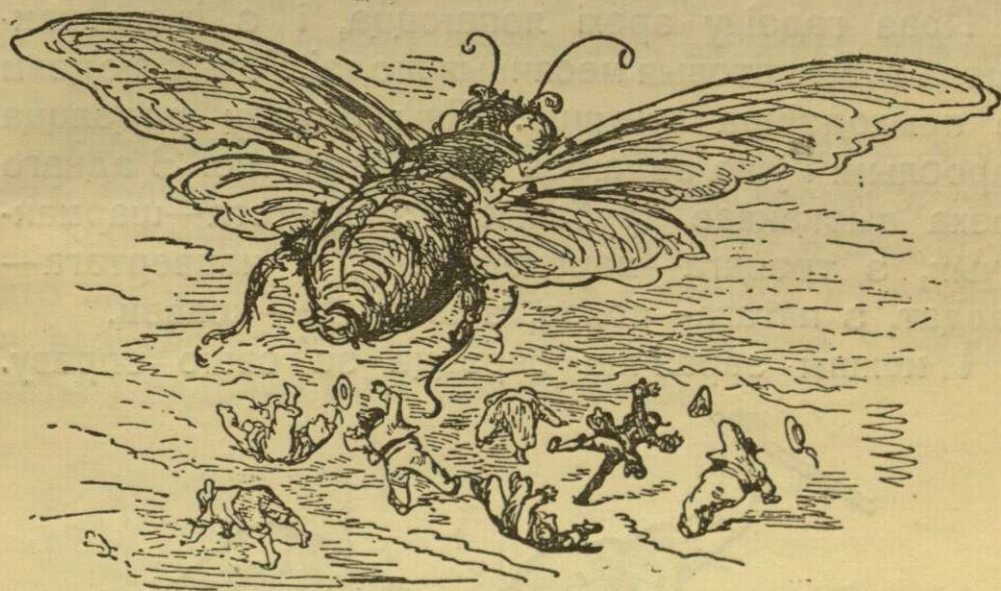
Якраз тады месячны цар вёў вайну з імператарам сонца. Ён адразу-ж прапанаваў мне стаць на чале яго арміі і павесці яе ў бой, але я, вядома, наадрэз адмовіўся.

На месяцы ўсё значна большае, чым у нас на зямлі.

Мухі там велічынёю з авечак, кожнае яблыка не меншае за гарбуз.

Заместа зброі жыхары месяца ўжываюць рэдзьку. Яна заменьвае ім пікі, а калі няма рэдзькі, яны б'юцца галубінымі яйцамі. Заместа шчытоў яны ўжываюць грыбы-мухаморы.

Бачыў я там некалькіх жыхароў аднае далёкай звязды. Яны прыезджалі на месяц гандляваць. Іх твары былі падобныя на сабачыя морды, а іх вочы

знаходзіліся або на кончыку носа, або ўнізе пад ноздрамі. У іх не было ні павек, ні расніц, і, кладучыся спаць, яны закрывалі вочы языком.

Траціць час на ежу жыхарам месяца ніколі не прыходзіцца. У левым баку жывата ёсць асобныя дзверцы: яны адчыняюць іх і кладуць туды ежу. Потым закрываюць дзверцы да другога абеду, які ў іх бывае раз у месяц. Яны абедуюць усяго дванаццаць разоў у год!

Гэта вельмі зручна, але наўрад ці згадзіліся-б зямныя абжоры і ласуны абедаць так рэдка.

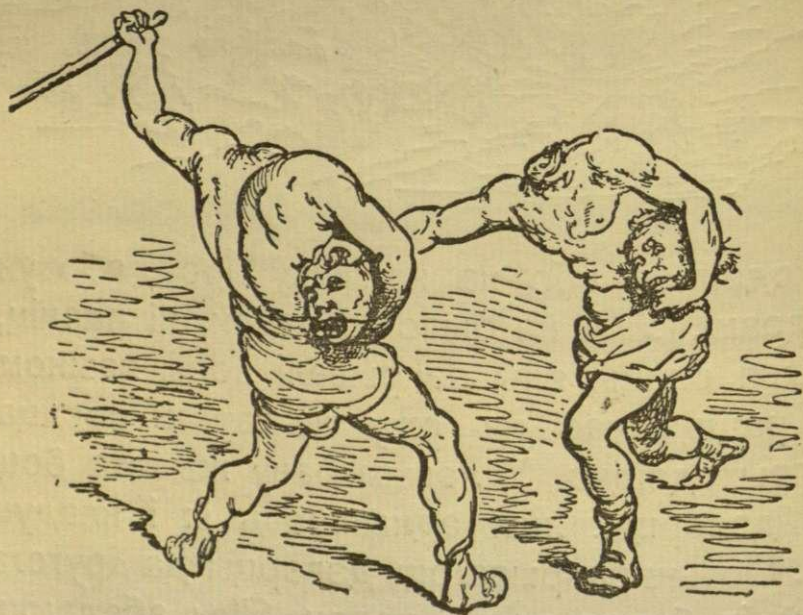
Жыхары месяца растуць проста на дрэвах. Гэтыя дрэвы вельмі прыгожыя, у іх яркапунцовае галлё. На галінках растуць велізарныя арэхі з незвычайна моцнай шкарлупою.

Калі арэхі вылепеюць, іх асцярожна здымаюць з дрэваў і кладуць на хаванне ў склеп.

Як толькі цару месяца спатрэбяцца новыя людзі, ён загадвае кінуць гэтыя арэхі ў вар.

Праз гадзіну арэхі лопаюцца, і з іх выскакваюць зусім гатовыя месячныя людзі. Гэтым людзям не прыходзіцца вучыцца. Яны адразу родзяцца дарослымі і ўжо ведаюць сваё рамяство. З аднаго арэха выскаквае трубачыст, з другога—шарманшчык, з трэцяга—марожаншчык, з чацвертага—салдат, з пятага—повар, з шостага—кравец.

І кожны зараз-жа бярэцца за сваю справу.

Трубачыст узбіраецца на страху, шарманшчык пачынае граць, марожаншчык крычыць: „гарачае марожанае“ (таму, што на месяцы лёд гарачэйшы за агонь), повар бяжыць на кухню, а салдат страляе ў ворага.

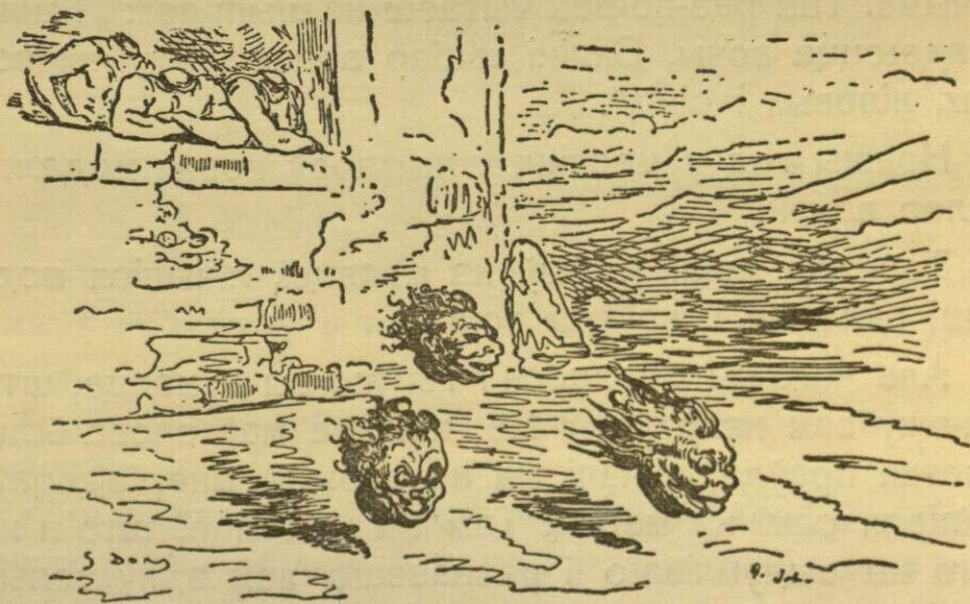
Састарыўшыся, месячныя людзі не паміраюць, а расплываюцца ў паветры, як дым або пар.

На кожнай руцэ ў іх адзін-адзінюсенькі палец, але працуюць яны ім так спрытна, як мы пяцьма.

Галаву сваю яны носяць падпахай і, адпраўляючыся ў падарожжа, пакідаюць яе дома, каб яна не сапсавалася ў дарозе.

Яны могуць раіцца са сваёю галавою, нават калі знаходзяцца далёка ад яе! Гэта вельмі зручна.

Калі цар пажадае даведацца, што думае аб ім яго народ, ён астаецца дома і ляжыць на канапе, а яго галава непрыкметна прабіраецца ў чужыя хаты і падслухоўвае ўсе размовы.

Вінаград на месяцы нічым не адрозніваецца ад нашага граду.

У мяне няма ніякага сумнення, што град, які часамі падае на зямлю, ёсць гэты самы месячны вінаград, сарваны бураю на месячных палях.

Калі вы хочаце паспрабаваць месячнага віна, збярыце некалькі бобак граду і дайце ім добра растаць.

Месячным жыхарам жывот службы заместа чамадана. Яны могуць зачыняць і адчыняць яго, калі ім уздумаецца, і класці туды ўсё, што захочуць. У іх няма ні страўніка, ні печані, ні сэрца, так што ўнутры яны зусім пустыя.

Вочы свае яны могуць вымаць і ўстаўляць. Трымаючы вока, яны бачаць ім так добра, як быццам яно ў іх у галаве. Калі вока сапсуецца або згубіцца, яны ідуць на базар і купляюць сабе новае. Таму на месяцы вельмі шмат людзей, якія гандлююць вачыма. Там раз-по-раз чытаеш на шыльдах: „Танна прадаюцца вочы. Вялікі выбар аранжавых, чырвоных, ліловых і сініх“.

Кожны год у месячных жыхароў новая мода на колер вачэй.

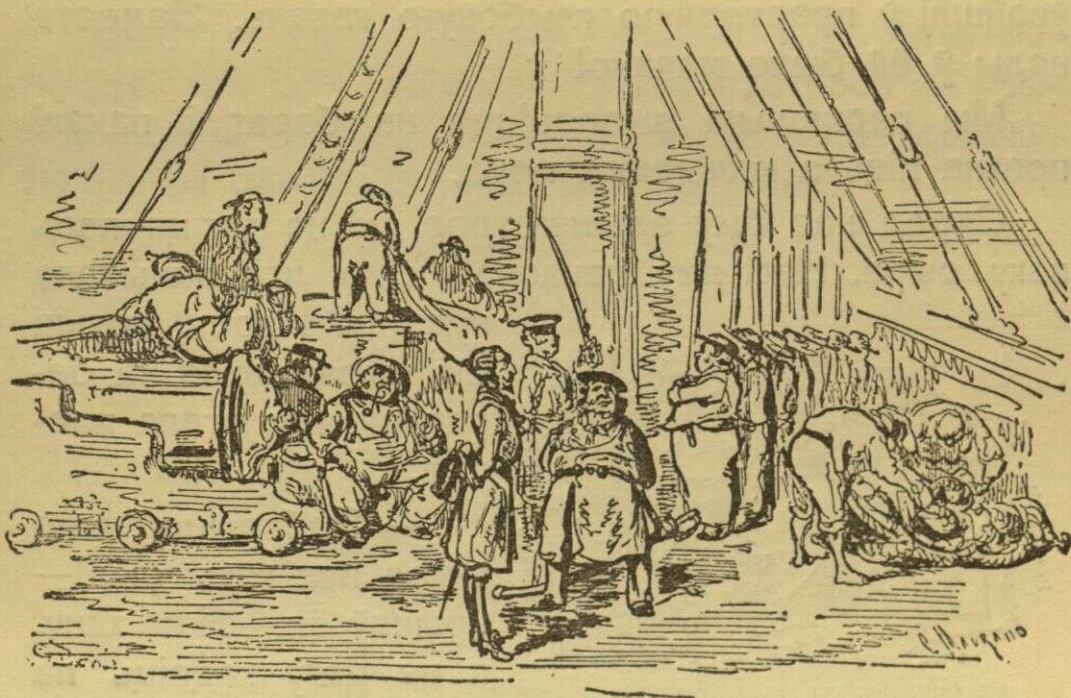
Той год, калі я быў на месяцы, лічыліся моднымі зялёныя і жоўтыя вочы.

Але чаго вы смеяцеся? Няўжо вы думаеце, што я кажу вам няпраўду? Не, кожнае маё слова ёсць чыстая праўда, а калі вы не верыце мне, адпраўляйцеся самі на месяц. Там вы ўбачыце, што я нічога не выдумліваю і раскажваю вам адну толькі праўду.

СЫРНЫ ВОСТРАЎ

Не мая віна, калі са мною здараюцца такія дзівы, якія яшчэ не здараліся ні з кім.

Гэта таму, што я люблю падарожнічаць і заўсёды шукаю прыгодаў, а вы сядзіце дома і нічога не бачыце, акрамя чатырох сцен свайго пакоя.

Аднойчы, напрыклад, я адправіўся ў далёкае плаванне на вялікім галандскім караблі. Раптам у адкрытым акіяне на нас наляцеў ураган, які ў адзін момант пазрываў у нас усе парусы і паламаў усе мачты.

Адна мачта ўпала на компас і разбіла яго на кавалачкі.

Усім вядома, як трудна кіраваць караблём без компаса. Мы збіліся з дарогі і не ведалі, куды мы пльвем.

Тры месяцы нас кідала на хвалях акіяна з боку ў бок, а потым занесла невядома куды. І вось аднае раніцы мы заўважылі незвычайную перамену ва ўсім. Мора з зялёнага зрабілася белым. Ветрык даносіў нейкія кволы, прыемны пах. Нам стала надта весела.

Неўзабаве мы ўбачылі прыстань і праз гадзіну ўвайшлі ў прасторную глыбокую гавань. Заместа вады ў ёй было малако!

Мы паспяшылі высадзіцца на бераг і пачалі прагна піць з малочнага мора.

Сярод нас быў адзін матрос, які не мог цярапець паху сыра. Калі яму паказвалі сыр, яго пачынала нудзіць. І вось, толькі мы высадзіліся на бераг, як яму стала млосна.

— Забярыце ў мяне з-пад ног гэты сыр! — крычаў ён. — Я не хачу, я не магу хадзіць па сыру!

Я нагнуўся да зямлі і ўсё зразумеў.

Востраў, да якога прыстаў наш карабель, быў зроблен з добрага галандскага сыра.

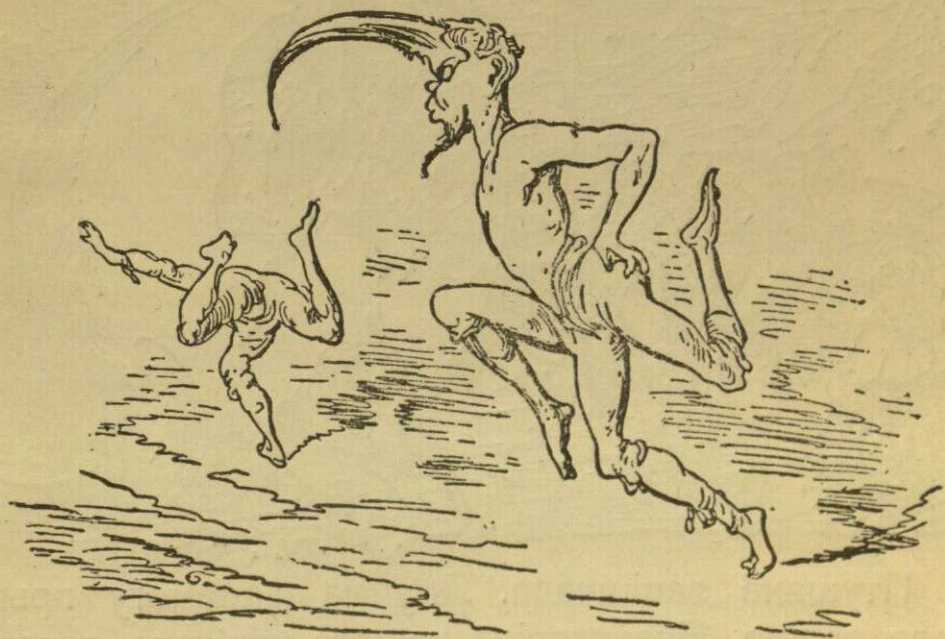
Так, так, не смейцеся, я раскажваю вам шчырую праўду: заместа гліны ў нас пад нагамі быў сыр.

Не дзіва, што жыхары гэтага вострава харчаваліся амаль выключна сырам! Але сыра гэтага не станавілася менш, бо за ноч яго вырастала роўна столькі, колькі было з'едзена за дзень.

Увесь востраў быў пакрыты вінаграднікамі, але вінаград там асаблівы: сціснеш яго ў кулаку— з яго заместа соку цячэ малако.

Жыхары вострава высокія, прыгожыя людзі. У кожнага з іх па тры нагі. Дзякуючы тром нагам яны добра могуць трымацца на паверхні малочнага мора.

Хлеб тут расце печаны, проста ў гатовым выглядзе, так што жыхарам гэтага вострава не прыходзіцца ні сеяць, ні араць. Я бачыў многа дрэваў, увешаных салодкімі мядовымі аладкамі.

У час нашых пагулянак па Сырным востраве мы адшукалі сем рэчак, у якіх цякло малако, і дзве рэчкі, у якіх цякло густое і смачнае піва.

Прызнаюся, гэтыя піўныя рэчкі спадабаліся мне больш за малочныя.

Наогул, гуляючы па востраву, мы бачылі многа цудаў.

Асабліва здзівілі нас птушыныя гнёзды. Яны былі надзвычайна велізарныя. Адно арлінае гняздо, напрыклад, было вышэй за самы высокі дом. Яно было ўсё сплецена з велізарных дубовых ствалоў. У ім мы знайшлі пяцьсот яец, кожнае яйцо велічынёю з добрую бочку.

Мы разбілі адно яйцо, і з яго вылезла птушанё, разоў у дваццаць большае за дарослага арла.

Птушанё запішчала. Яму на дапамогу прыляцела арліца. Яна схапіла нашага капітана, падняла яго да бліжэйшай хмары і адтуль шпурнула ў мора.

На шчасце, ён быў выдатны плавец, і праз некалькі гадзін даплыў да Сырнага вострава.

У адным лесе я быў сведкай як катавалі людзей.

Астравіцяне павесілі на дрэве трох чалавек дагары нагамі. Няшчасныя стагналі і плакалі. Я спытаў іх, за што іх так жорстка караюць. Мне адна-

залі, што яны—вандроўнікі, якія толькі што вярнуліся з далёкага падарожжа і бессумленна хлусяць аб сваіх прыгодах.

Я пахваліў астравіцян за такую мудрую расправу з ашуканцамі, таму што я не цярплю ніякага ашуканства і заўсёды расказваю адну толькі чыстую праўду.

Між іншым, вы, напэўна, і самі заўважылі, што ва ўсіх маіх апавяданнях няма ніводнага слова маны. Маны я не цярплю, і я шчаслівы, што ўсе мае блізкія заўсёды лічылі мяне праўдзівейшым на зямлі чалавекам.

Вярнуўшыся на карабель, мы адразу-ж паднялі якар і адплылі ад цудоўнага вострава.

Усе дрэвы, што раслі на беразе, нібы па нейкаму знаку, двойчы пакланіліся нам у пояс і зноў выпрасталіся, нібы нічога і не было.

Расчулены іх незвычайнай ветлівасцю, я зняў капялюш і паслаў ім развітальнае прывітанне.

Якія далікатныя дрэвы, ці-ж не праўда?

КАРАБЛІ, ПРАГЛЫНУТЫЯ РЫБАЙ

У нас не было компаса, і таму мы доўга блудзілі па незнаёмых морах.

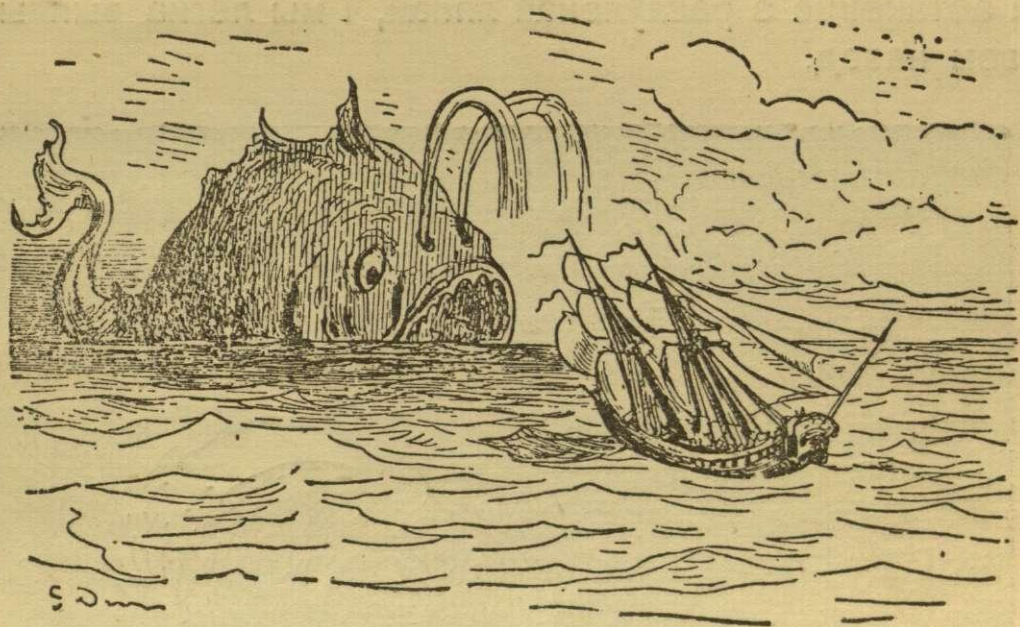
Наш карабель раз-по-раз акружалі страшэнныя акулы, кіты і іншыя морскія страшыдлы.

Нарэшце мы наткнуліся на такую вялікую рыбу, што стоячы каля яе галавы, мы не маглі ўбачыць яе хвост.

Калі рыба захацела піць, яна разявіла ляпу, і рэчка пацякла ў яе горла, цягнучы за сабою наш карабель. Можаце сабе ўявіць, якую мы пе-

ражылі трывогу! Нават я, ужо на што адважны, а і то задрыжаў ад страху.

Але ў рыбіным жываце было ціха, як у гавані. Увесь рыбін жывот быў набіты караблямі, даўно ўжо праглынутымі прагным страшыдлам. О, каб вы ведалі, як там было цёмна! Мы-ж не бачылі ні сонца, ні зораў, ні месяца.

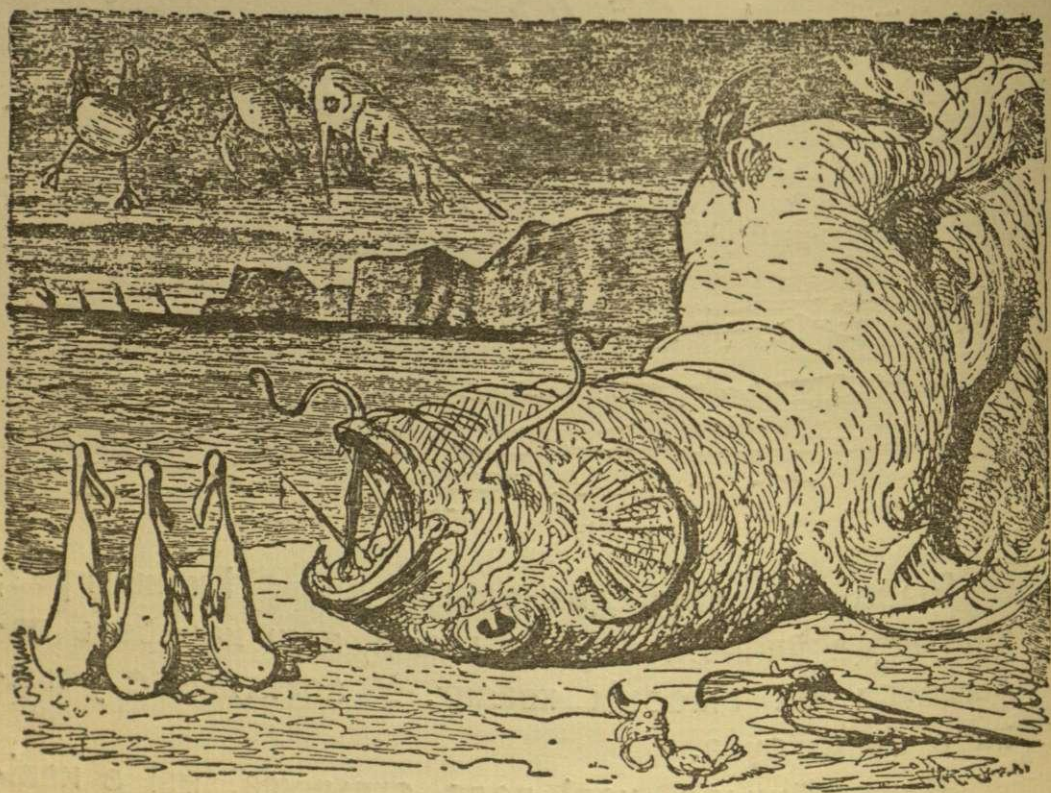

Рыба піла ваду два разы ў дзень, і кожны раз, калі вада ўлівалася ў яе горла, наш карабель падымаўся на высокіх хвалях. У астатні час у жываце было суха.

Дачакаўшыся, калі вада схлынула, мы з капітанам сышлі з карабля пагуляць. Тут мы сустрэлі маракоў з усяго свету: шведаў, англічан, партугальцаў. У рыбіным жываце іх было дзесяць тысяч. Многія з іх жылі там ужо некалькі год. Я прапанаваў сабрацца разам і абмеркаваць план вызвалення з гэтай душнай турмы.

Мяне выбралі старшынёй, але якраз у гэтую хвіліну, калі я адкрыў сход, праклятая рыба пачала зноў піць, і мы ўсе разбегліся па сваіх караблях.

Назаўтра мы зноў сабраліся і я падаў такую прапанову: звязаць дзве самыя высокія мачты і, як толькі рыба раскрые рот, паставіць іх старчма, каб яна не магла сашчаміць чэлюсці. Тады яна так і астанецца з разяўленай ляпай, і мы лёгка выплы-
вем назад.

Мая прапанова была прынята аднагалосна.

Дзвесце самых дужых матросаў паставілі ў страшыдліным роце дзве высачэзныя мачты—і яно не магло закрыць рот. Караблі весела выплылі з яго жывата ў адкрытае мора. Выявілася, што ў жываце гэтай аграмадзіны было семдзесят пяць

нараблёў. Можаче сабе ўявіць, якой велічыні было тулава!

Мачты мы, канешне, так і пакінулі ў разяўленай рыбінай ляпе, каб яна больш нікога не магла праглынуць.

Вызваліўшыся з палону, мы, вядома, захацелі ведаць, дзе мы знаходзімся. Выявілася—у Каспійскім моры. Гэта вельмі здзівіла нас усіх, таму што Каспійскае мора—закрытае: яно не злучаецца ні з якімі іншымі морамі.

Але трыногі вучоны, якога я захапіў на Сырным востраве, растлумачыў мне, што рыба трапіла ў Каспійскае мора праз які-небудзь падземны канал.

Мы накіраваліся да берагу і я паспяшыў на сушу, заявіўшы сваім спадарожнікам, што больш ніколі і нікуды не паеду, што з мяне даволі і тых прыгод, якія я перажыў за гэтыя гады, а цяпер я хачу адпачыць!

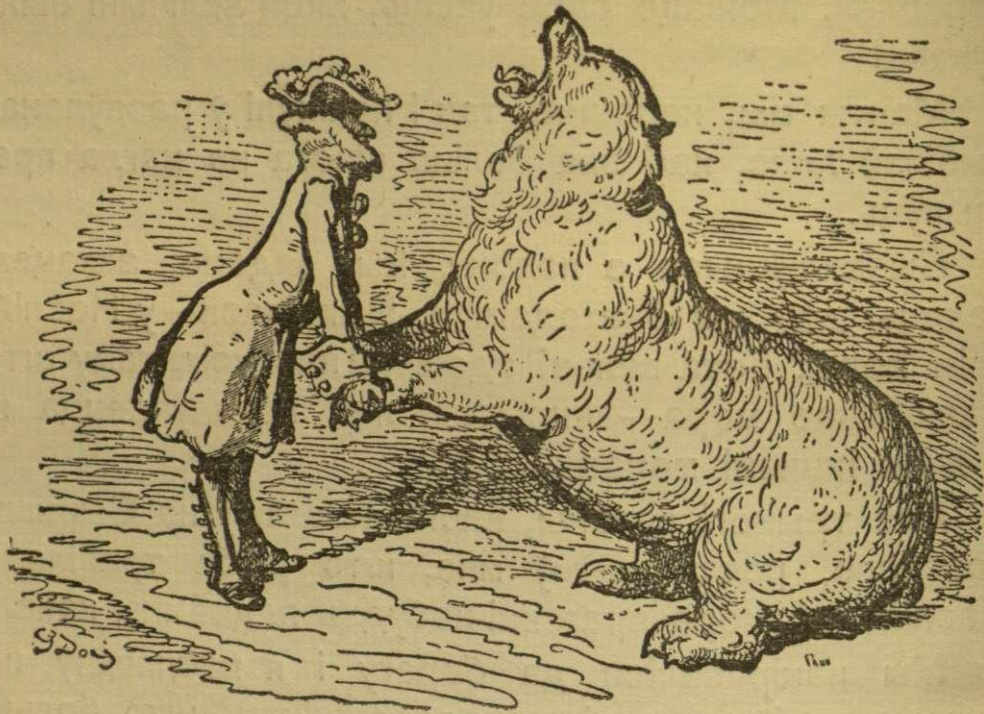
Мае прыгоды добра такі стамілі мяне, і я парашыў зажыць спакойным жыццём.

СУТЫЧКА З МЯДЗВЕДЗЕМ

Але як толькі я вылез з лодкі, на мяне накінуўся велізарны мядзведзь.

Гэта быў страшэнны звер незвычайных размераў. У адзін момант ён разарваў-бы мяне, але я схпіў яго за пярэднія лапы і так моцна сціснуў іх, што мядзведзь зароў ад болю.

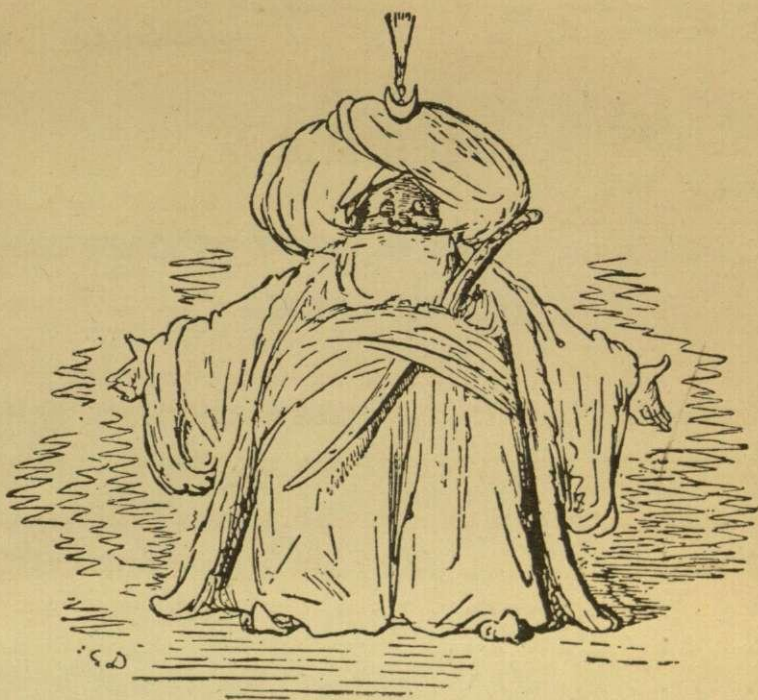
Я ведаў, што калі я адпушчу яго, ён тут-жа разарве мяне, і таму трымаў яго лапы тры дні і тры

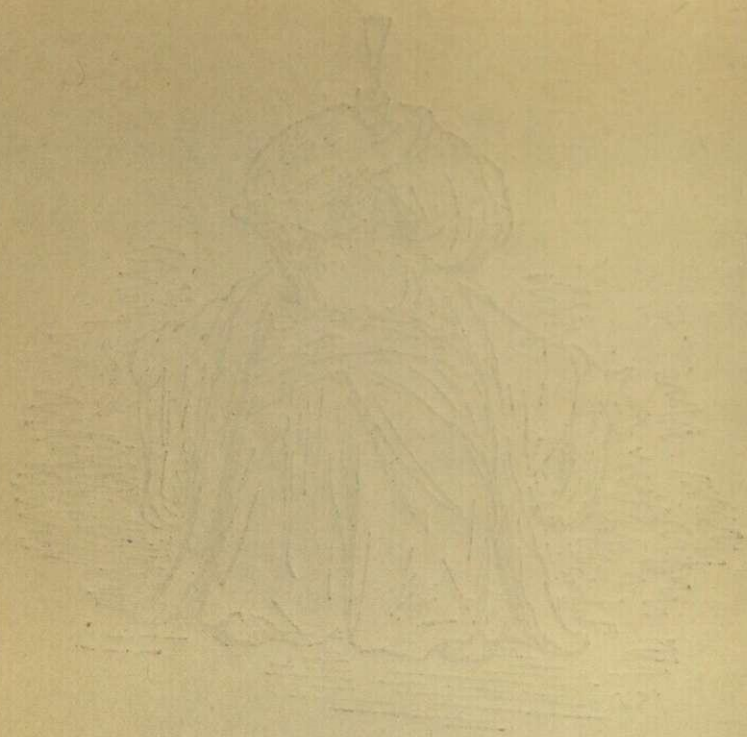
ночы, пакуль ён не памёр ад голаду. Так, ён памёр ад голаду, бо мядзведзі жывяцца толькі тым, што ссуць свае лапы. А гэты мядзведзь ніяк не мог пассаць сваіх лап і таму загінуў галоднай смерцю.

З гэтага часу ні адзін мядзведзь не адважаецца напасці на мяне.

AZƏRB. MƏRKƏZİ
DEVLƏT MƏS
INV. 5329

З М Е С Т

Стар.

Самы праўдзiвы чалавек на зямлi 5

ЧАСТКА ПЕРШАЯ

Конь на страсе	7
Воўк, запрэжаны ў сані	10
Іскры з вачэй	11
Дзiўнае паляванне	12
Курапаткі на шомпале	16
Лісіца на іголцы	17
Сляпяя свiннiя	18
Як я злавiў кабана	20
Незвычайны алень	20
Воўк навыварат	22
Шалёная футра	24
Васьмiногі заяц	27
Цудоўная куртка	28
Конь на сталe	29
Поўканя	31
Верхам на ядры	34
За валасы	36
Пчалiны пастух і мядзведзi	38
Першае падарожжа на месяц	39
Пакараная сквапнасць	41
Конi падпахамi, карэта на плячах	43
Адтаўшыя гукi	47

ЧАСТКА ДРУГАЯ

Бура	49
Паміж кракадзілам і львом	51
Сустрэча з кітом	55
У рыбіным жываце	58
Мае цудоўныя слугі	60
Кітайскае віно	66
Пагоня	72
Меткі стрэл	73
Адзін супроць тысячы	78
Чалавек-ядро	80
Сярод белых мядзведзяў	83
Другое падарожжа на месяц	88
Сырны востраў	95
Караблі, праглынутыя рыбай	100
Сутычка з мядзведзем	103

Рэдактар Якімовіч

Тэхрэдактар І. Мілешка

Здана ў друкарню 25/IV—36 г.

Аб'ём 6³/₄ друкаван. арк.

Заказ ДВБ № 291.

Карэктар Адамовіч

Адк. кар. друк. Л. Кучынская

Падпісана да друку 1/X—37 г.

Тыраж 10.000 экз.

Папера 82×110¹/₁₆.
№ Б 1258. Зак. № 2201.

„Палесдрук“, Гомель, Совецкая, 1.

ЦАНА 2 р.

На беларусском языке

Э. Распэ

**ПРИКЛЮЧЕНИЯ
МЮНХАУЗЕНА**

Государственное

Издательство

Белоруссии

Минск

1938